

Облікова документація на пам'ятку археології

Гришківське городище, с. Верхні Рівні Черняківського
старостату Чутівської територіальної громади
Полтавського району Полтавської області
скіфський час (VII-IV ст. до. н.е.).

- 1 – Облікова картка — 20 арк.
- 2 – Історична довідка — 15 арк.
- 3 – Акт технічного стану — 10 арк.
- 4 – Акт стану збереження — 3 арк.
- 5 – Копія диплома — 1 арк.

49 арк.

Полтава-2024

ПОГОДЖЕНО:

Директор Департаменту

культури і туризму Полтавська
обласної державної (військової)
адміністрації

Ірина УДОВИЧЕНКО

«05» листопада 2024 р.

Облікова картка

пам'ятки археології

I. Основні відомості

Найменування об'єкта

Гришківське городище, с. Верхні Рівні Черняківського старостату Чутівської територіальної громади Полтавського району Полтавської області.

Дата утворення об'єкта скіфський час (VII-IV ст. до. н.е.).

Місцезнаходження:

КОАТУУ 5325484200:00:001:0001

населений пункт (тип та назва) село Верхні Рівні

район населеного пункту (за наявності) територія Чутівської селищної територіальної громади, між селами Верхні Рівні, Черняківка Чутівської селищної територіальної громади та с. Іскрівка Скороходівської селищної територіальної громади.

адреса (тип та назва вулиці, номер будинку) городище знаходиться на землях ДП «Полтавський лісгосп» у лісовому масиві заказника «Іскрівський», територія пам'ятки розташована поза меж населених пунктів.

GPS координати

Географічні координати меж городища:

Назва\точки	Координати країв городища, градуси, мінuti, секунди (дaтум WGS 84)	
	N	E
Центральна точка	49° 47' 47.1666"	35° 11' 48.0885"
Північна точка	49° 47' 49.7364"	35° 11' 46.6116"
Південна точка	49° 47' 44.0088"	35° 11' 47.2380"
Західна точка	49° 47' 48.1380"	35° 11' 44.6748"
Східна точка	49° 47' 47.2128"	34° 11' 52.6164"

Геодезичні обміри здійснені за допомогою геодезичної станції GNSS Leica CS20 3.75G (власне обладнання Центру).

Орієнтовна територія об'єкта: площа, опис меж

Городище скіфського часу знаходиться на правому березі р. Коломак та на правому боці чималої балки, яка перетинає лісовий масив із північного заходу на південний схід, і по її дну протікає безіменний струмок, що у північній околиці с. Гришкове впадає в штучну водойму – ставок.

На сьогодні площа пам'ятки окреслена в межах близько 2,19 га, розміри пам'ятки становлять 125 м (із заходу на схід) x 175 м (з півночі на південь).

* додаються графічні матеріали

Тип об'єкта (рекомендований)

- ☐ споруда
- ☐ комплекс
- ☒ визначне місце

Вид об'єкта (рекомендований)

- ☒ археологічний
- ☐ історичний
- ☐ монументальне мистецтво
- ☐ архітектура
- ☐ містобудування
- ☐ садово-паркове мистецтво
- ☐ ландшафт
- ☐ наука і техніка

Категорія (рекомендована)

- ☐ пам'ятка національного значення
- ☒ пам'ятка місцевого значення

Форма власності

- ☐ приватна
- ☒ комунальна
- ☐ державна
- ☐ не відомо

Уповноважена(ний) власником особа (орган): Відділ культури Чутівської територіальної громади Полтавського району Полтавської області. Керівник – Криворучко Наталія Петрівна.

38800, Полтавська обл, Полтавський р-н, смт. Чутове, вул. Набережна, буд. 9, контактний телефон (05347) 9-11-65, e-mail: chutove.sel.rada@ukr.net

Користувач: відповідно до публічної кадастрової карти територія Городища розміщується в межах земельної ділянки:

5325484200:00:001:0001 – комунальна власність, землі лісогосподарського призначення, площа 2300,7495 га. Земельна ділянка перебуває у постійному користуванні філії «Полтавське лісове господарство» ДП «Ліси України» (вул. Лісова 1а, с. Копили, Полтавський район, Полтавська область, 38761).

(зазначаються повна назва юридичної особи та ідентифікаційний код або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, серія і номер паспорта, дата його видачі й ким виданий, дані про реєстрацію за місцем постійного мешкання).

II. Характеристика об'єкта

Опис території, на якій знаходиться об'єкт

- ☐ історичний центр
- ☐ міський ландшафт
- ☐ сільський ландшафт
- ☐ індустріальний ландшафт
- ☐ паркова (зелена) зона
- ☐ сільськогосподарські землі
- ☒ заповідні території
- ☒ ліс
- ☐ дно водних об'єктів
- ☐ інше _____

Роль об'єкта в навколишньому середовищі

- ☐ об'єкт домінує / є домінантою
- ☐ частина регулярної забудови
- ☒ видимий при безпосередньому наближенні
- ☐ вгадується (простежуються окремі елементи)
- ☒ об'єкт відмічений на місцевості (трасування тощо)
- ☐ сліди об'єкта на поверхні відсутні
- ☐ інше:

Просторові характеристики об'єкта

Гришківське городище скіфського часу розташоване на вододільному плато річок Ковалівка (ліва притока р. Мерли) і Коломак, що є лівими допливами р. Ворскли лівобережного басейну р. Дніпро, та на мисі правого боку балки безіменного запрудженого струмка, який перерізає корінний берег і є правим притоком р. Коломак. Городище є лісовим, знаходиться на землях ДП «Полтавський лісгосп» у лісовому масиві заказника «Іскрівський».

У науковій літературі вказане городище прив'язане до с. Гришкове, що знаходиться в межах Коломацької територіальної громади Богодухівського району (кол. територія Резуненківської сільської ради Валківського району) Харківської області, хоча зазначений об'єкт археології знаходиться в межах Чутівської селищної територіальної громади Полтавського району Полтавської області, на межі з Харківською областю.

З утворенням Полтавської області городище опинилося в її межах – за 3,5 км на південний схід від центру с. Іскрівка, за 2,7 км на північ від с. Верхні Рівні Полтавської області та за 1,4 км на північний захід від сучасної околиці с. Гришкове Харківської області.

Культурна цінність об'єкта

☐ археологічна	☐ типовий ☐ значний	☒ рідкісний ☐ унікальний
☐ історична	☐ типовий ☐ значний	☐ рідкісний ☐ унікальний
☐ монументальне мистецтво	☐ типовий ☐ значний	☐ рідкісний ☐ унікальний
☐ архітектура	☐ типовий ☐ значний	☐ рідкісний ☐ унікальний
☐ містобудування	☐ типовий ☐ значний	☐ рідкісний ☐ унікальний
☐ садово-паркове мистецтво	☐ типовий ☐ значний	☐ рідкісний ☐ унікальний
☐ культурний ландшафт	☐ типовий ☐ значний	☐ рідкісний ☐ унікальний
☐ наука і техніка	☐ типовий ☐ значний	☐ рідкісний ☐ унікальний

Оцінка автентичності та цінності об'єкта з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду

Пам'ятка відповідає критерію автентичності і належить до числа рідкісних археологічних пам'яток, що ілюструють не тільки етапи освоєння українських земель у ранній залізний вік у лісостеповій частині басейну р. Ворскла, а й фіксує за наявними дослідженнями характер розселення у Середньому Подніпров'ї представників лісостепових племен скіфського часу.

Ландшафт, який оточує стародавні земляні споруди городища зберігає природний вигляд, наближений до того, що існував у скіфський період, що надає городищу особливого естетичного значення.

В плані наукового вивчення оборонні споруди пам'ятки належить до групи найпівденніших аванпостів землеробських лісостепових племен скіфського часу у передстеповій зоні.

Предметом охорони є збереження території городища, оборонних земляних укріплень (валів, рову, в'їзду) та культурних нашарувань городища та селищ, які безпосередньо розташовані поряд з ним. Розташування городища в лісовому масиві забезпечило збереження автентичного стану а саме валу та рову та збереження культурних нашарувань в межах та поза межами укріплення. Досить добре зберігся в'їзд на саме городище. Вказані ознаки дають право стверджувати про досить гарне збереження городища, як яскравого представника періоду раннього залізного віку землеробських племен скіфського часу по річці Коломак (басейн р. Ворскла).

Зазначене городище було виявлене М.Я. Рудинським у 1924 році, коли він обстежував поселення та могильник черняхівської культури і проводив обстеження навколишніх об'єктів археології на території сучасної Чутівської селищної ради, поряд із с. Кантемирівка. Дослідник установив, що згадане поселення знаходиться на території Полтавщини «у скарбовій лісовій дачі (кол. власність Дурново) на межі з Харківщиною». Він подав досить детальний опис пам'ятки, здійснив шурфування валу та заклав шурф на самому майданчику городища. М.Я. Рудинський встановив, що городище має розміри 175 м (по лінії північ-південь) на 125 м (по лінії схід-захід). Визначив площу пам'ятки, яка становить 2,19 га.

У середині 20-х років ХХ ст. ряд укріплень обстежив М.К. Фукс. Хоча його роботи мали розвідувальний характер, проте у своїй узагальнювальній статті він уперше спробував систематизувати матеріали про городища скіфської епохи в басейні Сіверського Дінця та Ворскли, дав їм коротку топографічну характеристику та порівняв особливості зовнішніх ознак оборонних споруд. Також він згадував, що Гришківське городище уперше дослідив і визнав за скіфське М.Я. Рудинський.

Наступного разу Гришківське городище скіфського часу обстежувалося Дніпровською Лівобережною експедицією ІМК АН СРСР у 1945 році під керівництвом І.І. Ляпушкіна.

Вченим складений науковий опис городища, який потрапив до списку городищ раннього залізного віку, укладеного археологом і опублікованого ним у 1961 році. У своїй монографії вчений подав топографію розміщення пам'ятки, вказав її розміри (160 x 120 м) та площу (1,92 га).

У дослідженнях 1945 року взяла участь завідувачка відділу археології тодішнього Полтавського державного історико-краєзнавчого музею Г.О. Сидоренко. У Науковому архіві музею зберігається звіт про дослідження Гришківського городища, під її авторством. З нього дізнаємося, що розвідкові роботи у басейні р. Коломак проводилися у вересні – жовтні 1945 року. У звіті зберігся опис та схематичний план пам'ятки.

Згадували у своїх працях про Гришківське городище й інші дослідники. Наприклад, Г.Т. Ковпаненко у монографії «Племена скіфського часу на Ворсклі» подала площу городища уже як таку, що становить 4,8 га.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Харківської обласної Ради депутатів трудящих від 25 січня 1972 р. № 61 Гришківське городище є пам'яткою археології місцевого значення (паспорт виготовлений Л.П. Великою, науковим співробітником Харківського історичного музею 24 вересня 1976 року).

У 1976-1977 роках досліджувалось об'єднаним загonom Харківського державного університету і Харківським товариством охорони пам'яток історії та культури під керівництвом В.Е. Радзівської та Б.А. Шрамка. У розвідкових обстеженнях городища разом з археологами брав участь місцевий учитель і краєзнавець О.А. Шинкаренко. В їхньому науковому звіті подано таку інформацію про городище: «Це невелике (площа близько 2 га) городище скіфського часу чудово збереглося, так як повністю розташоване в лісі. Воно займає невеликий мис між двома водоймами. Вхід з напольної сторони захищений, крім основного, ще додатковим валом. На самому городищі чітко виражений великий вал і глибокий рів (4-5 м) перед ним, який видно лише зі сторони плато. З інших сторін городище було, мабуть, захищене лише дерев'яними стінами без земляного валу,

але схил тут був посилений шляхом зрізу ґрунту уступом. Поверхня городища задернована і підйомного матеріалу тут немає. Однак у зруйнованій частині валу з лівого боку від входу на городище О.А. Шинкаренко знаходив кераміку скіфської доби та намистини». Експедицією було знято план та профіль оборонних споруд, проведено шурфування культурного шару.

У травні 2008 року пам'ятку обстежували старший науковий співробітник Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному А.В. Гейко та старший науковий співробітник музею-заповідника А.С. Макаренка в с. Ковалівка С.В. Сапегін. Дослідження дало змогу отримати додаткові відомості про топографію Гришківського городища, характер його укріпленої лінії, площу, стан збереження.

У 2013 році городище вивчалось співробітниками КЗ «ЦОДПА» Полтавської обласної ради О.Б. Супрунєнком і В.В. Шерстюком та провідним науковим співробітником відділу пам'яток археології КЗ «Харківський науково-методичний центр охорони культурної спадщини» Харківської обласної ради Г.Є. Свистуном. У результаті спільних обстежень було підтверджено, що пам'ятка знаходиться в межах Полтавської області, а тому облікова документація і в цьому плані потребує оновлення.

У своїх наукових публікаціях приділяли увагу городищу ще ряд дослідників, а саме: А.А. Моруженко, О.О. Білинський, О.О. Крютченко.

У листопаді 2022 року в ході проведення інвентаризації об'єктів археологічної спадщини пам'ятку оглядали працівники КЗ «ЦОДПА» Полтавської обласної ради М.В. Коваленко та В.В. Філонченко. Було здійснено GPS-фіксацію координат укріплень городища, локалізовано його розташування та зроблено фотофіксацію.

Гришківське городище є пам'яткою археології місцевого значення, воно репрезентує собою археологічну пам'ятку скіфського часу, що входить до городищ раннього залізного віку у лісостеповій частині басейну р. Ворскла.

Стислий опис характерних властивостей об'єкта, що становлять його історико-культурну цінність

Городище скіфського часу знаходиться на правому березі р. Коломак та на правому боці чималої балки, яка перетинає лісовий масив із північного заходу на південний схід, і по її дну протікає безіменний струмок, що у північній околиці с. Гришкове впадає в штучну водойму – ставок.

Воно укріплене валом та ровом і має округлу у плані форму. Вал охоплює поселення з усіх боків, найбільшу висоту він має з південного напольного боку і поступово стає пологішим у північному та північно-західному напрямках, де примикає до урвища балки. Крім того, імовірно, саме тут схили балки були ескарповані. Вал зберігся досить добре, висота його від дна рову місцями сягає 5 м, ширина – теж приблизно 5 м. Рів також охоплює територію всього майданчика, найбільш глибокий він із південно-західного та південно-східного боків, тут глибина становить приблизно 2 м, з півночі він поступово звужується до 2 м і глибина сягає близько 0,5-0,3 м. Землю зі східної частини рову викидали на схил балки, де утворилась берма, а землю із західного краю використовували для насипання валу.

Площа укріплення рівнинна, із незначним нахилом до північної та північно-західної частини, до схилів балки і має розміри 160 м (північ-південь) на 120 м (захід-схід).

Городище уже з початку XX ст. знаходилося в лісі (майданчик та вал поросли лісовими насадженнями). У південно-східній частині городища помітні сліди в'їзду шириною 3 м, який розриває вал. Перед в'їздом утворений земляний насип завдовжки 2 м і завширшки 1,5 м для проходу через рів.

Із підйомного матеріалу на городищі виявлені уламки ліплених посудин скіфського часу та кістки тварин. Вони розподіляються на два типи. Перший відноситься до горщиків

з вінцями, ледь відігнутими назовні, прикрашеними по краю зачіпами, нігтьовими вдавленням, нижче – наскрізними проколами, у придонній частині є утор. Другий тип належить до мископодібних посудин, що мають по тулубу сліди лощіння, а їх вінця загнуті всередину.

До городища прилягає селище скіфського часу, яке вже територіально належить до Харківської області. Воно розташоване на утвореному двома притоками пологому мисі, на березі ставка, за 1 км на північний захід від села Гришкове. Дана пам'ятка відноситься до поселення скіфського часу Гришкове II і належить до околиць городища. На пам'ятці, крім підйомного матеріалу скіфського часу, зустрічалися і фрагменти кераміки черняхівської культури.

Межі території та зон охорони пам'ятки археології – Гришківське городище в с. Верхні Рівні обліковою документацією невизначені. До затвердження науково-проектної (науково-дослідної) документації з визначення меж та режимів використання території пам'ятки встановлюється – 300 метрів навколо залишків оборонних споруд (вал, рів) (підпункт 1, пункту 3, Стаття 14¹ Закону України «Про охорону культурної спадщини»). Використання всієї території городища (охоронна зона) повинна залишатися без змін, та без влаштування нових лісонасаджень.

Додатково

Перелік складових (для комплексу, ансамблю)

Функціональне використання

Історичні (первісні) функції	Сучасна функція	Відповідність сучасної функції вимогам охорони
☐ державно-адміністративні установи ☐ науково-освітні установи ☐ культурні установи ☐ медичні установи ☐ фінансово-економічні установи ☐ житлові ☐ промислові та виробничі ☐ інженерно-транспортні ☒ фортифікаційні та військово-інженерні ☐ культові ☐ монументи ☐ поховання та некрополі ☐ інше _____	Землі лісгосподарського призначення Для ведення лісового господарства і пов'язаних з ним послуг	☒ сприяє збереженню ☐ завдає незначної шкоди ☐ завдає значної шкоди ☐ потребує беззастережної зміни користувача

Перелік негативних чинників (загроз), що позначаються на об'єкті

У цілому стан збереженості Городища скіфського часу на сьогоднішній день добрий. У ряді місць південної частини укріплення є залишки оборонних споруд Другої світової війни. Зафіксовано грабіжницький шурф (довжиною 2х2 м і глибиною в 1,5 м) який закладений перед в'їздом в городище і зачіпає частину рову. В відвалах шурфа було знайдено фрагмент кераміки скіфського часу. У центральній частині пам'ятки присутні невеликі грабіжницькі розкопи. В північній частині городища помітний зсув ґрунту внаслідок підмивання корінного берега водоймою. На сьогоднішній день площа городища задернована та заліснена.

Рекомендований режим використання об'єкта культурної спадщини

Пам'ятка не потребує значних заходів по збереженню, через те що об'єкт знаходиться в лісовому масиві, а земляні роботи тут не проводяться.

Джерела та література

Архівні джерела

Городище. Харківська обл., Валківський р-н, с. Гришкове: Паспорт пам'ятника археології; [Велика Л.П., 24.IX.1976 р.]. НА ЦОДПА. Фонду облікової документації №1. 4 арк.

Радзиевская В.Е., Шрамко Б.А. Отчет об археологических исследованиях на территории Харьковской области в 1976 г. НА ІА НАН України. Ф.е. Спр. 1976/76. 19 арк., ілюстрація 3 арк.

Радзиевская В.Е., Шрамко Б.А. Отчет про археологические разведки и раскопки в Харьковской области в 1976. Харьков, 1977. Науковий архів Музею археології ХНУ імені В. Н. Каразіна. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 46. 28 арк.

Сидоренко Г.О. Звіт відділу археології Полтавського Історико-краєзнавчого Держмузею про роботу археологічної експедиції, проведену під керівництвом ІМК АН СРСР в період від 13/IX-45 р. до 30/IX-10 та 30/IX-10/X- 45 р. в м. Полтава та басейні р. Коломак. Матеріали експедицій Полтавського краєзнавчого музею 1945 р. НА ПКМ. Спр. 03-145/8. 3 арк.

Картографічні джерела:

Х-41-66-А-6-2 М 1:10 000. Сост. по мат-лам съёмки 1954 г. Обновл. в 1977 г. Генеральный штаб. Изд. 1975.

М-36-83-В (Чутове). М 1:50 000. Полтавська обл. Стан місцевості на 2003 р. Видання 2007 р.

М-36-83-В-6 (Искровка). М 1: 25 000. Украина. Харьковская и Полтавская области. Сост. Местности на 1992 г. Издание 1994 г.

Література:

Білінський О.О. Городища скіфського часу в Дніпровському Лівобережному Лісостепу: загальна характеристика, каталог, типологія. Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр. К. ІА НАН України, 2018. Вип. 1 (26). С. 213-234.

Гейко Анатолій, Сапегін Сергій. Нові дослідження на Гришківському городищі. Полтавський краєзнавчий музей: Зб. наук. статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. Полтава: Полтавський літератор, 2010. Вип. V. С.199-203.

Ковпаненко Г.Т. Племена скіфського часу на Ворсклі. К. Наукова думка, 1967. 188 с.

Крютченко А.А. О возможных вариантах развития укрепленных поселений скифского времени Днепро-Донской лесостепи. Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр. К. ІА НАН України, 2020. Вип. 3 (36). С. 101-110.

Ляпушкин И.И. Археологические памятники в бассейне р. Ворсклы (из полевых изысканий 1945 г.). КСИИМК. 1948. Вып. XIX. С. 27-37.

Ляпушкин И.И. Днепровское Лесостепное Левобережье в эпоху железа. МИА. 1961. № 104. 382 с.

Ляпушкин И.И. Итоги полевых изысканий 1945 г. в бассейне р. Ворсклы и некоторые выводы из них. СА. 1951. Т. XV. С. 17-43.

Моруженко А.А. Оборонительные сооружения городищ Повороскля в скифскую эпоху. Скифский мир. К. Наукова думка, 1975. С. 133-146.

Радзиевская В.Е. Шрамко Б. А. Раскопки в бассейнах Северского Донца и Ворсклы. Археологические открытия 1976 года. Москва: Наука, 1977. С. 360.

Радзиевская В. Е. Раскопки городища у с. Коломак. Археологические открытия 1977 года. Москва: Наука, 1978. С. 377.

Рудинський М.Я. Кантамирівські могили римської доби. Записки ВУАК. К. видання ВУАК, 1930. Т. I. С. 127-158.

Фукус М.К. Про городища скитської доби на Харківщині. Записки ВУАК. К. видання ВУАК, 1930. Т. I. С. 91-112.

Шрамко И.Б., Задников С.А., Пеляшенко К.Ю. Новые исследования памятников скифского времени на Харьковщине. Проблемы археологии Восточной Европы. Харьков: Курсор, 2008. С. 146-163.

Облікову картку склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Директор Комунального закладу «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради	Магістр історії, педагогіка і методика середньої освіти	В.В. Шерстюк		26.07.2024
Мол. наук. співр. КЗ «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради	Спеціаліст історії та методики викладання історії	В.В. Філонченко		26.07.2024
Ст. наук. співробітник КЗ «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради	Кандидат історичних наук	А.В. Гейко		26.07.2024
Зав. відділом. КЗ «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради	Історик, викладач історії	М.В. Коваленко		26.07.2024

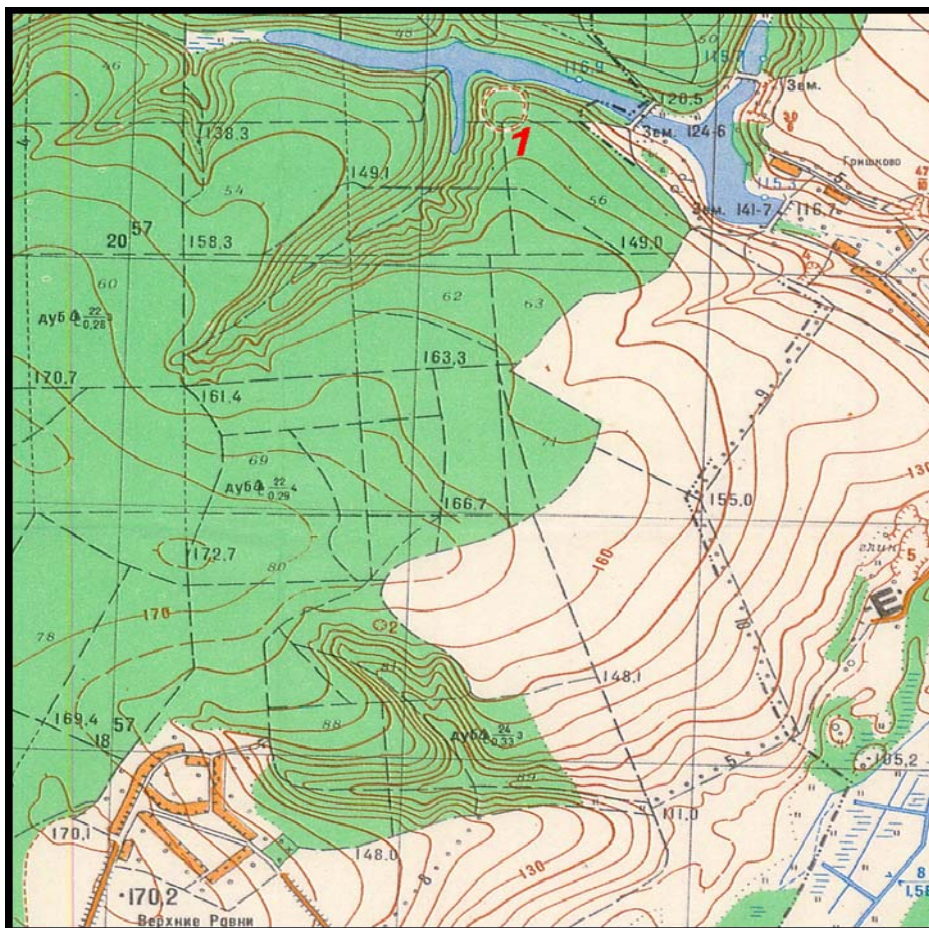
Ілюстрації до облікової картки

1. Загальна схема розміщення Гришківського городища.

Основа карта: М-36-83-В (Чутове). М 1:50 000. Полтавська обл. Стан місцевості на 2003 р. Видання 2007 р.

2. Схема розміщення Гришківського городища.

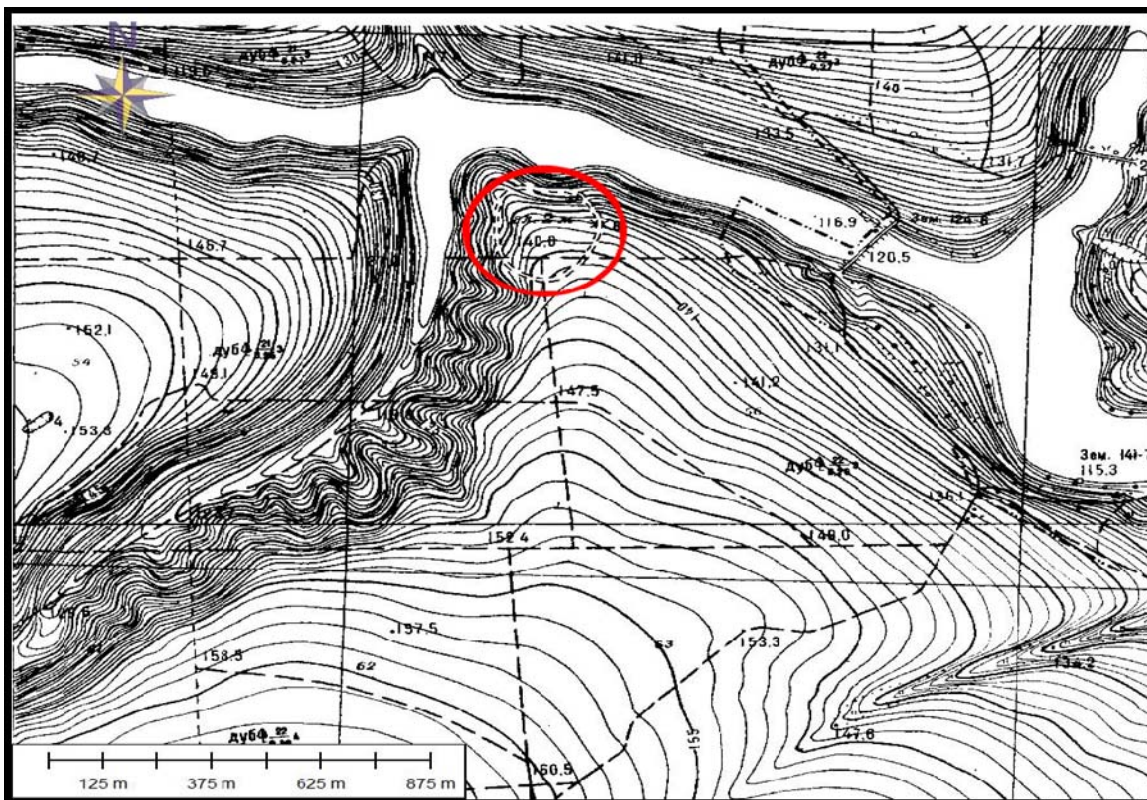
Основа карта: М-36-83-В-б (Искровка). М 1:25 000. Украина. Харьковская и Полтавская области. Сост. Местности на 1992 г. Издание 1994 г.

3. План-розміщення Гришківського городища на космознімку.

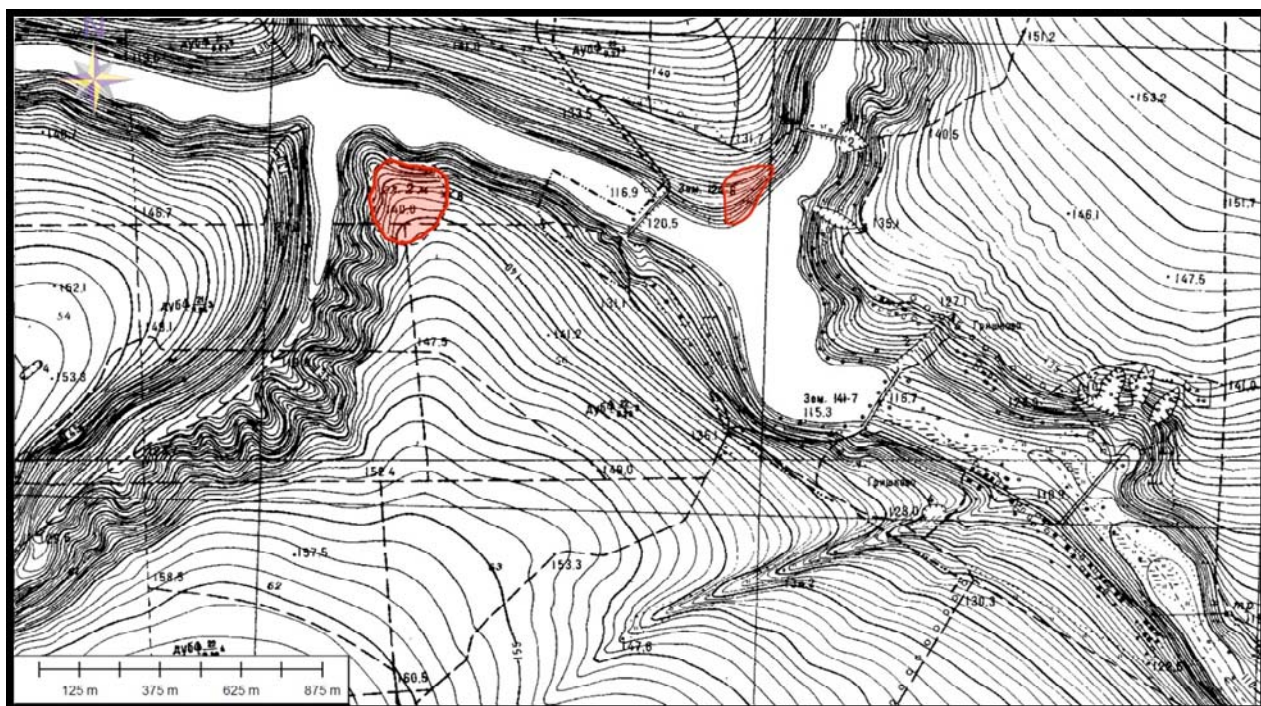
Джерело – портал геоданих Bing.

4. Схема розміщення Гришківського городища.

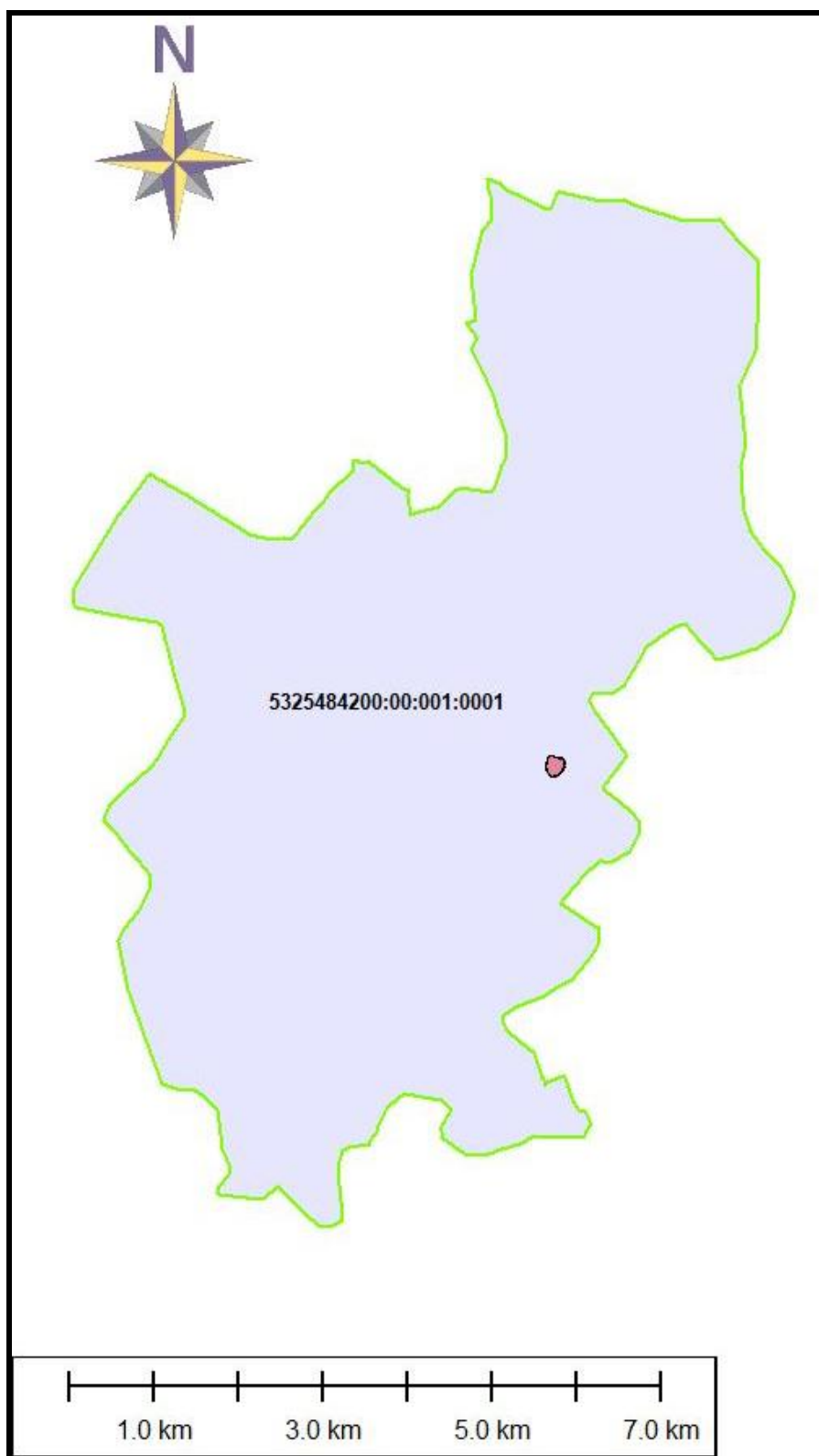
Основа карта: Х-41-66-А-6-2 М 1:10 000. Сост. по мат-лам съёмки 1954 г. Обновл. в 1977 г. Генеральный штаб. Изд. 1975.

5. Схема розміщення Гришківського городища (1) та селища скіфського часу (2).

Основа карта: Х-41-66-А-6-2 М 1:10 000. Сост. по мат-лам съёмки 1954 г. Обновл. в 1977 г. Генеральный штаб. Изд. 1975.

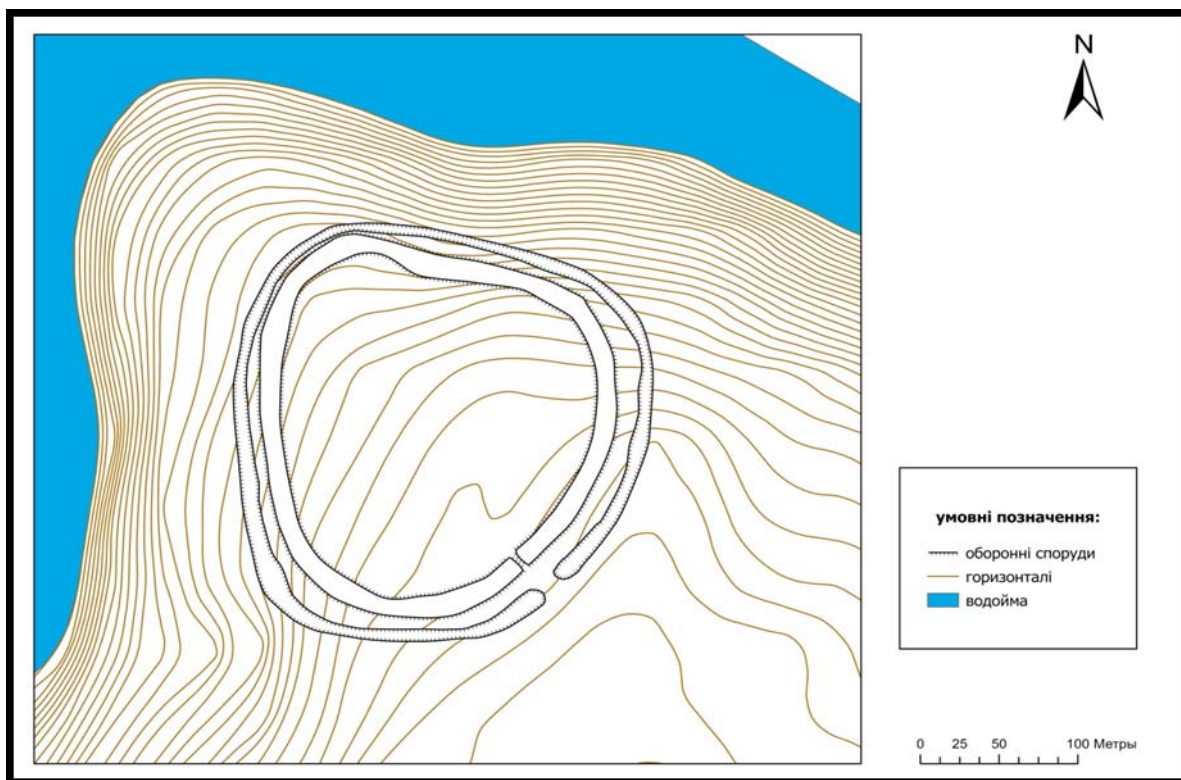

6. Територія пам'ятки на зареєстрованій земельній ділянці з відповідним кадастровим номером.

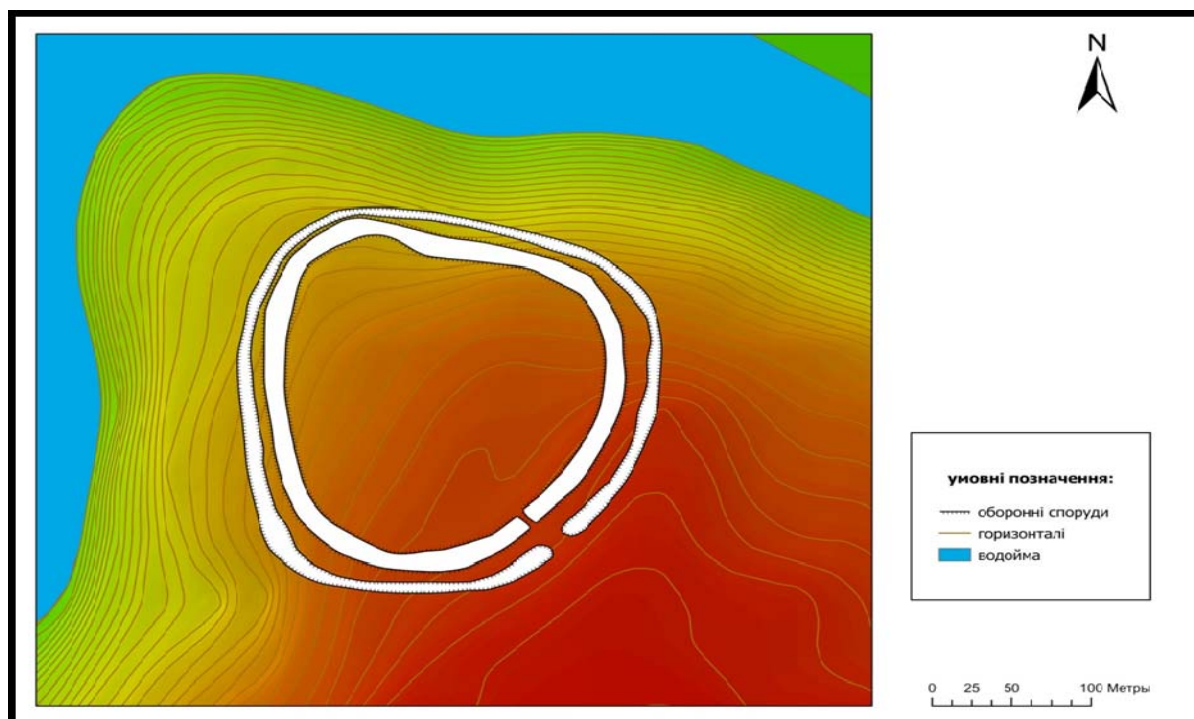
Основа: відкриті дані земельного кадастру України.

Кольорами показані земельна ділянка комунальної власності (синій) та територія городища (червоний).

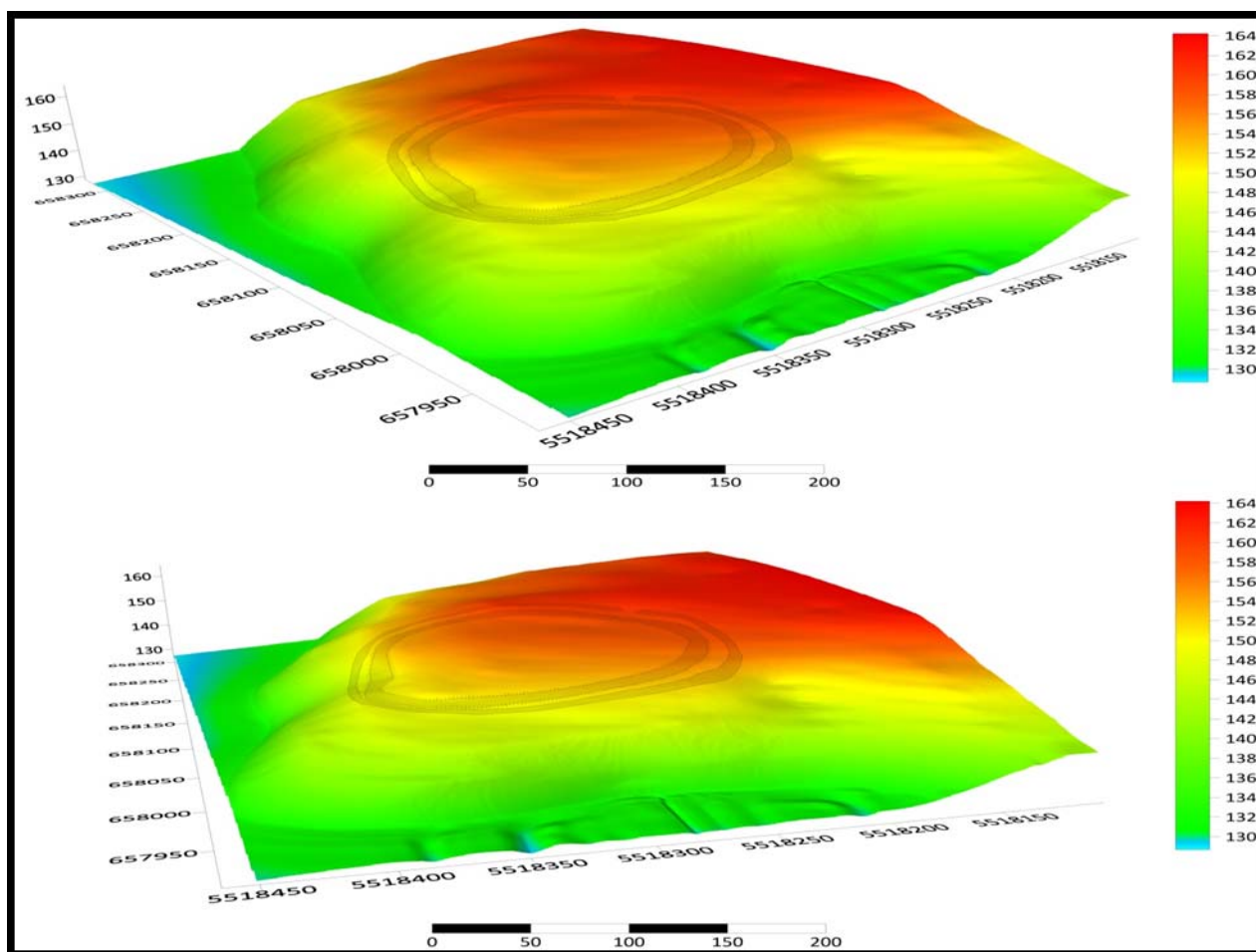
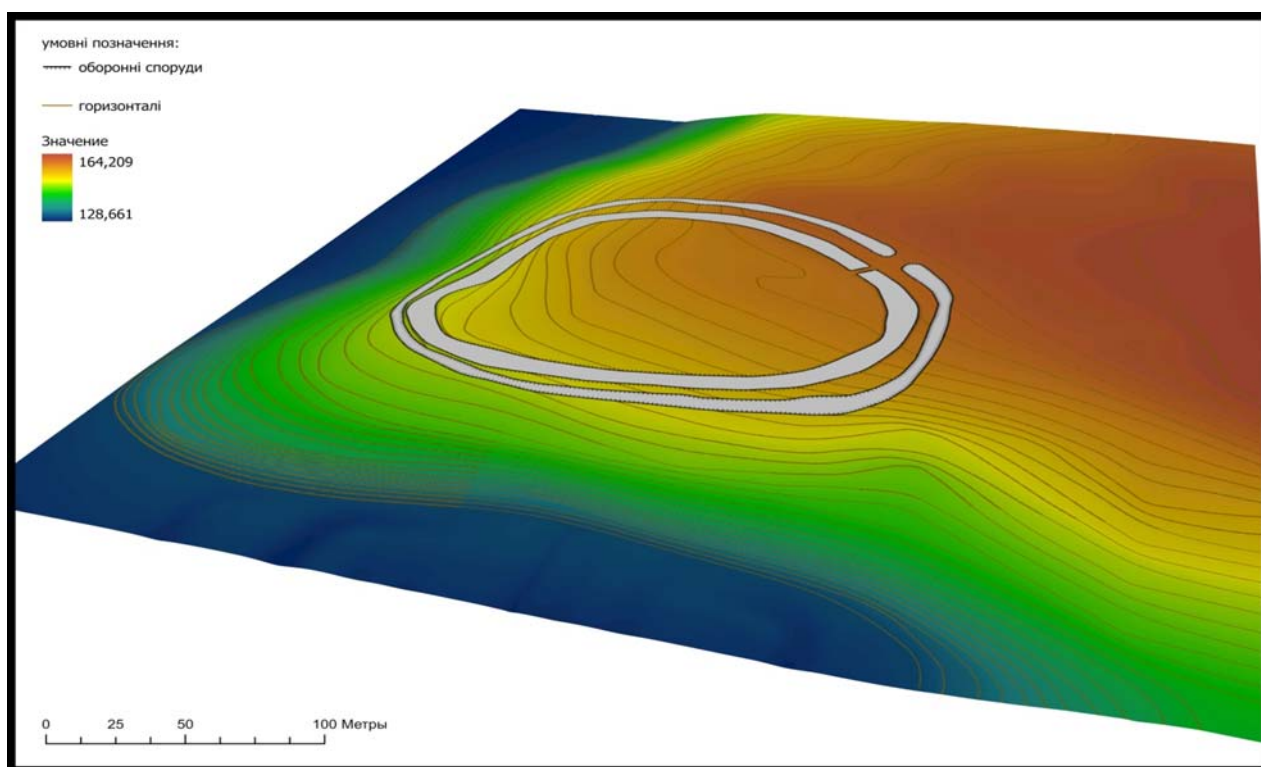

7. Гришківське городище, детальний план.
(обробка О.В. Короті, 2023 р.).

8. План Гришківського городища на кольоровій мапі висот.
(обробка О.В. Короті, 2023 р.).

9-10. Гришківське городище. Кольорові мапи висот території городища.
 (обробка О.В. Короті, 2023 р.).

11-12. Рів Гришківського городища.
Фото 2013 р. О.Б. Супруненко.

13. Гришківське городище. Вигляд на укріплення з півдня.
(Фото з квадрокоптера, 2022 р.)

14. Гришківське городище. В'їзд на майданчик укріплення.
Фото з південного-сходу. Листопад 2022 р.

15. Гришківське городище. Вид з валу на північну частину укріплення.
Фото з півдня. Листопад 2022 р.

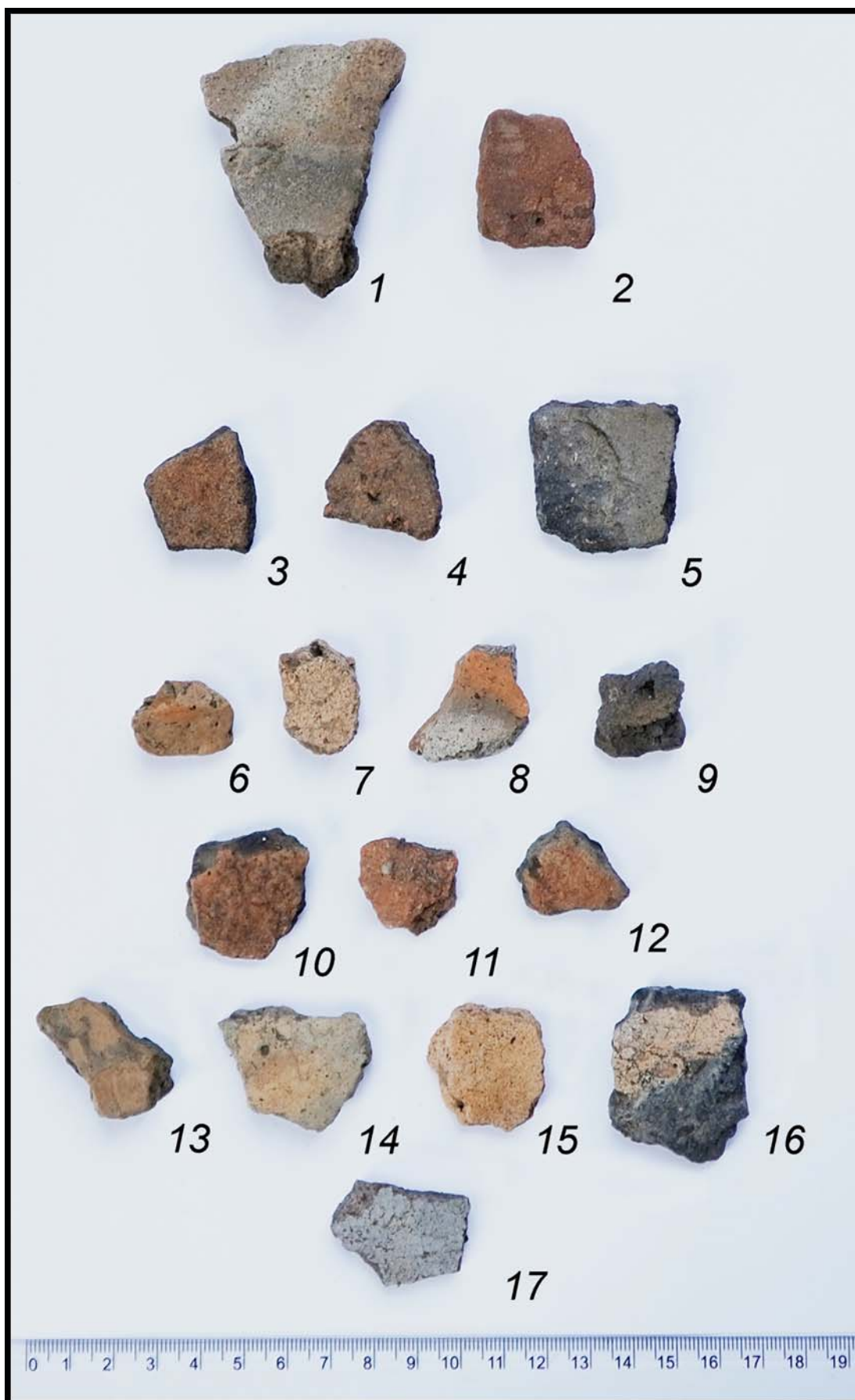

16. Гришківське городище. Північна ділянка валу.
Вид із заходу. Листопад 2022 р.

17. Гришківське городище. Знахідки уламків посуду. Дніпровська Лівобережна археологічна експедиція ПМК АН СРСР під керівництвом І.І. Ляпушкіна. 1945 р.

18. Гришківське городище та селище скіфського часу. Окремі знахідки уламків посуду. Городище (1, 2), селище (3-17), скіфський час (1-16), черняхівська культура (17). Листопад 2022 р.

Коротка історична довідка об'єкта культурної спадщини

Гришківське городище скіфського часу

Верхні Рівні, с., Чутівська селищна територіальна громада, Полтавський район Полтавської області

Місце розташування: територія Чутівської селищної територіальної громади, знаходиться на землях ДП «Полтавський лісгосп» у лісовому масиві між с. Іскрівка Скороходівської селищної територіальної громади й селами Верхні Рівні та Черняківка Чутівської селищної територіальної громади, за 2,7 км на північ від с. Верхні Рівні Полтавської області та за 1,4 км на північний захід від сучасної околиці с. Гришкове Харківської області.

У науковій літературі вказане городище прив'язане до с. Гришкове, що знаходиться в межах Коломацької територіальної громади Богодухівського району (кол. територія Резуненківської сільської ради Валківського району) Харківської області, хоча нині зазначений об'єкт археології знаходиться в межах Чутівської селищної територіальної громади Полтавського району Полтавської області, на межі з Харківською областю.

Гришківське городище розташоване на вододільному плато річок Ковалівка (ліва притока р. Мерли) і Коломак, що є лівими допливами р. Ворскли лівобережного басейну р. Дніпро, та на мисі правого боку балки безіменного запрудженого струмка, який перерізає корінний берег і є правим притоком р. Коломак. Городище є лісовим і станом на сьогодні знаходиться на території лісового заказника «Іскрівський».

Географічні координати меж городища:

Назва\точки	Координати країв городища, градуси, мінути, секунди (datum WGS 84)	
	N	E
Центральна точка	49° 47' 47.1666"	35° 11' 48.0885"
Північна точка	49° 47' 49.7364"	35° 11' 46.6116"
Південна точка	49° 47' 44.0088"	35° 11' 47.2380"
Західна точка	49° 47' 48.1380"	35° 11' 44.6748"
Східна точка	49° 47' 47.2128"	34° 11' 52.6164"

Історіографія. Зазначене городище було виявлене М.Я. Рудинським у 1924 році, коли він обстежував поселення та могильник черняхівської культури і проводив обстеження навколишніх об'єктів археології на території сучасної Чутівської селищної ради, поряд із с. Кантемирівка. Дослідник установив, що згадане поселення знаходиться на території Полтавщини «у скарбовій лісовій дачі (кол. власність Дурново) на межі з Харківщиною». Він подав досить

детальний опис пам'ятки, здійснив шурфування валу та заклав шурф на самому майданчику городища. М.Я. Рудинський встановив, що городище має розміри 175 м (по лінії північ-південь) на 125 м (по лінії схід-захід). Згідно з цими даними можна визначити площу пам'ятки, яка становить 2,19 га.

У середині 20-х років ХХ ст. ряд укріплень обстежив М.К. Фукс. Хоча його роботи мали розвідувальний характер, проте у своїй узагальнювальній статті він уперше спробував систематизувати матеріали про городища скіфської епохи в басейні Сіверського Дінця та Ворскли, дав їм коротку топографічну характеристику та порівняв особливості зовнішніх ознак оборонних споруд. Також він згадував, що Гришківське городище уперше дослідив і визнав за скіфське М.Я. Рудинський.

Наступного разу Гришківське городище скіфського часу обстежувалося Дніпровською Лівобережною експедицією ІМК АН СРСР у 1945 році під керівництвом І.І. Ляпушкіна.

Ученим складений науковий опис городища, який потрапив до списку городищ раннього залізного віку, укладеного археологом і опублікованого ним у 1961 році. У своїй монографії вчений подав топографію розміщення пам'ятки, вказав її розміри (160 x 120 м) та площу (1,92 га).

У дослідженнях 1945 року взяла участь завідувачка відділу археології тодішнього Полтавського державного історико-краєзнавчого музею Г.О. Сидоренко. У Науковому архіві музею зберігається звіт про дослідження Гришківського городища, під її авторством. З нього дізнаємося, що розвідкові роботи у басейні р. Коломак проводилися у вересні – жовтні 1945 року. У звіті зберігся опис та схематичний план пам'ятки.

Згадували у своїх працях про Гришківське городище й інші дослідники. Наприклад, Г.Т. Ковпаненко у монографії «Племена скіфського часу на Ворсклі» подала площу городища уже як таку, що становить 4,8 га.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Харківської обласної Ради депутатів трудящих від 25 січня 1972 р. № 61 Гришківське городище є пам'яткою археології місцевого значення (паспорт виготовлений Л.П. Великою, науковим співробітником Харківського історичного музею 24 вересня 1976 року).

У 1976-1977 роках досліджувалось об'єднаним загonom Харківського державного університету і Харківським товариством охорони пам'яток історії та культури під керівництвом В.Е. Радзієвської та Б.А. Шрамка. У розвідкових обстеженнях городища разом з археологами брав участь місцевий учитель і краєзнавець О.А. Шинкаренко. В їхньому науковому звіті подано таку інформацію про городище: «Це невелике (площа близько 2 га) городище скіфського часу чудово збереглося, так як повністю розташоване в лісі. Воно займає невеликий мис між двома водоймами. Вхід з напільної сторони захищений, крім основного, ще додатковим валом. На самому городищі чітко

виражений великий вал і глибокий рів (4-5 м) перед ним, який видно лише зі сторони плато. З інших сторін городище було, мабуть, захищене лише дерев'яними стінами без земляного валу, але схил тут був посилений шляхом зрізу ґрунту уступом. Поверхня городища задернована і підйомного матеріалу тут немає. Однак у зруйнованій частині валу з лівого боку від входу на городище О.А. Шинкаренко знаходив кераміку скіфської доби та намистини». Експедицією було знято план та профіль оборонних споруд, проведено шурфування культурного шару.

У травні 2008 року пам'ятку обстежували старший науковий співробітник Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному А.В. Гейко та старший науковий співробітник музею-заповідника А.С. Макаренка в с. Ковалівка С.В. Сапегін. Дослідження дало змогу отримати додаткові відомості про топографію Гришківського городища, характер його укріпленої лінії, площу, стан збереження.

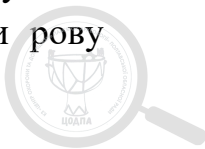
У 2013 році городище вивчалось співробітниками КЗ «ЦОДПА» Полтавської обласної ради О.Б. Супруненьком і В.В. Шерстюком та провідним науковим співробітником відділу пам'яток археології КЗ «Харківський науково-методичний центр охорони культурної спадщини» Харківської обласної ради Г.Є. Свистуном. У результаті спільних обстежень було підтверджено, що пам'ятка знаходиться в межах Полтавської області, а тому облікова документація і в цьому плані потребує оновлення.

У своїх наукових публікаціях приділяли увагу городищу ще ряд дослідників, а саме: А.А. Моруженко, О.О. Білинський, О.О. Крютченко.

У листопаді 2022 року в ході проведення інвентаризації об'єктів археологічної спадщини пам'ятку оглядали працівники КЗ «ЦОДПА» Полтавської обласної ради М.В. Коваленко та В.В. Філонченко. Було здійснено GPS-фіксацію координат укріплень городища, локалізовано його розташування та зроблено фотофіксацію.

Опис. Городище скіфського часу знаходиться на правому березі р. Коломак та на правому боці чималої балки, яка перетинає лісовий масив із північного заходу на південний схід, і по її дну протікає безіменний струмок, що у північній околиці с. Гришкове впадає в штучну водойму – ставок.

Воно укріплене валом та ровом і має округлу у плані форму. Вал охоплює поселення з усіх боків, найбільшу висоту він має з південного напольного боку і поступово стає пологішим у північному та північно-західному напрямках, де примикає до урвища балки. Крім того, імовірно, саме тут схили балки були ескарповані. Вал зберігся досить добре, висота його від дна рову місцями сягає 5 м, ширина – теж приблизно 5 м. Рів також охоплює територію всього майданчика, найбільш глибокий він із південно-західного та південно-східного боків, тут глибина становить приблизно 2 м, з півночі він поступово звужується до 2 м і глибина сягає близько 0,5-0,3 м. Землю зі східної частини рову

викидали на схил балки, де утворилась берма, а землю із західного краю використовували для насипання валу.

Площа укріплення рівнинна, із незначним нахилом до північної та північно-західної частини, до схилів балки і має розміри 160 м (північ-південь) на 120 м (захід-схід).

Гришківське городище уже з початку XX ст. знаходилося в лісі (майданчик та вал поросли лісовими насадженнями). У південно-східній частині городища помітні сліди в'їзду шириною 3 м, який розриває вал. Перед в'їздом утворений земляний насип завдовжки 2 м і завширшки 1,5 м для проходу через рів.

Із підйомного матеріалу на городищі виявлені уламки ліплених посудин скіфського часу та кістки тварин. Вони розподіляються на два типи. Перший відноситься до горщиків з вінцями, ледь відігнутими назовні, прикрашеними по краю заціпами, нігтьовими вдавленнями, нижче – наскрізними проколами, у придонній частині є утор. Другий тип належить до мископодібних посудин, що мають по тулубу сліди лошіння, а їх вінця загнуті всередину.

До городища прилягає селище скіфського часу, яке вже територіально належить до Харківської області. Воно розташоване на утвореному двома притоками пологому мисі, на березі ставка, за 1 км на північний захід від села Гришкове. Дана пам'ятка відноситься до поселення скіфського часу Гришкове II і належить до околиць городища. На пам'ятці, крім підйомного матеріалу скіфського часу, зустрічалися і фрагменти кераміки черняхівської культури.

Гришківське городище є пам'яткою археології місцевого значення, воно репрезентує собою археологічну пам'ятку скіфського часу, що входить до городищ раннього залізного віку у лісостеповій частині басейну р. Ворскла.

Джерела та література

Картографічні матеріали:

Х-41-66-А-б-2 М 1:10 000. Сост. по мат-лам съемки 1954 г. Обновл. в 1977 г. Генеральный штаб. Изд. 1975.

М-36-83-В (Чутове). М 1:50 000. Полтавська обл. Стан місцевості на 2003 р. Видання 2007 р.

М-36-83-В-б (Искровка). М 1: 25 000. Украина. Харьковская и Полтавская области. Сост. Местности на 1992 г. Издание 1994 г.

Джерела:

Городище. Харківська обл., Валківський р-н, с. Гришкове: Паспорт пам'ятника археології; [Велика Л.П., 24.IX.1976 р.]. НА ЦОДПА. Фонду облікової документації №1. 4 арк.

Радзиевская В.Е., Шрамко Б.А. Отчет об археологических исследованиях на территории Харьковской области в 1976 г. НА ІА НАН України. Ф.е. Спр. 1976/76. 19 арк., ілюстрація 3 арк.

Радзиевская В.Е., Шрамко Б.А. Отчет про археологические разведки и раскопки в Харьковской области в 1976. Харьков, 1977. Науковий архів Музею археології ХНУ імені В. Н. Каразіна. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 46. 28 арк.

Сидоренко Г.О. Звіт відділу археології Полтавського Історико-краєзнавчого Держмузею про роботу археологічної експедиції, проведену під керівництвом ІМК АН СРСР в період від 13/ІХ-45 р. до 30/ІХ-10 та 30/ІХ-10/Х-45 р. в м. Полтава та басейні р. Коломак. Матеріали експедицій Полтавського краєзнавчого музею 1945 р. НА ПКМ. Спр. 03-145/8. 3 арк.

Література:

Білинський О.О. Городища скіфського часу в Дніпровському Лівобережному Лісостепу: загальна характеристика, каталог, типологія. Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр. К. ІА НАН України, 2018. Вип. 1 (26). С. 213-234.

Гейко Анатолій, Сапегін Сергій. Нові дослідження на Гришківському городищі. Полтавський краєзнавчий музей: Зб. наук. статей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. Полтава: Полтавський літератор, 2010. Вип. V. С.199-203.

Ковпаненко Г.Т. Племена скіфського часу на Ворсклі. К. Наукова думка, 1967. 188 с.

Крютченко А.А. О возможных вариантах развития укрепленных поселений скифского времени Днепро-Донской лесостепи. Археологія і давня історія України: Зб. наук. пр. К. ІА НАН України, 2020. Вип. 3 (36). С. 101-110.

Ляпушкин И.И. Археологические памятники в бассейне р. Ворсклы (из полевых изысканий 1945 г.). КСИИМК. 1948. Вып. XIX. С. 27-37.

Ляпушкин И.И. Днепровское Лесостепное Левобережье в эпоху железа. МИА. 1961. № 104. 382 с.

Ляпушкин И.И. Итоги полевых изысканий 1945 г. в бассейне р. Ворсклы и некоторые выводы из них. СА. 1951. Т. XV. С. 17-43.

Моруженко А.А. Оборонительные сооружения городищ Поворскля в скифскую эпоху. Скифский мир. К. Наукова думка, 1975. С. 133-146.

Радзиевская В.Е. Шрамко Б. А. Раскопки в бассейнах Северского Донца и Ворсклы. Археологические открытия 1976 года. Москва: Наука, 1977. С. 360.

Радзиевская В. Е. Раскопки городища у с. Коломак. Археологические открытия 1977 года. Москва: Наука, 1978. С. 377.

Рудинський М.Я. Кантамирівські могили римської доби. Записки ВУАК. К. видання ВУАК, 1930. Т. I. С. 127-158.

Фукус М.К. Про городища скитської доби на Харківщині. Записки ВУАК. К. видання ВУАК, 1930. Т. I. С. 91-112.

Шрамко И.Б., Задников С.А., Пеляшенко К.Ю. Новые исследования памятников скифского времени на Харьковщине. Проблемы археологии Восточной Европы. Харьков: Курсор, 2008. С. 146-163.

**Директор КЗ «Центр охорони та досліджень пам'яток археології»
Полтавської обласної ради**

В'ячеслав Шерстюк

**Молодший науковий співробітник КЗ «Центр охорони та досліджень пам'яток археології»
Полтавської обласної ради**

Володимир Філонченко

**Завідуючий відділом КЗ «Центр охорони та досліджень пам'яток археології»
Полтавської обласної ради**

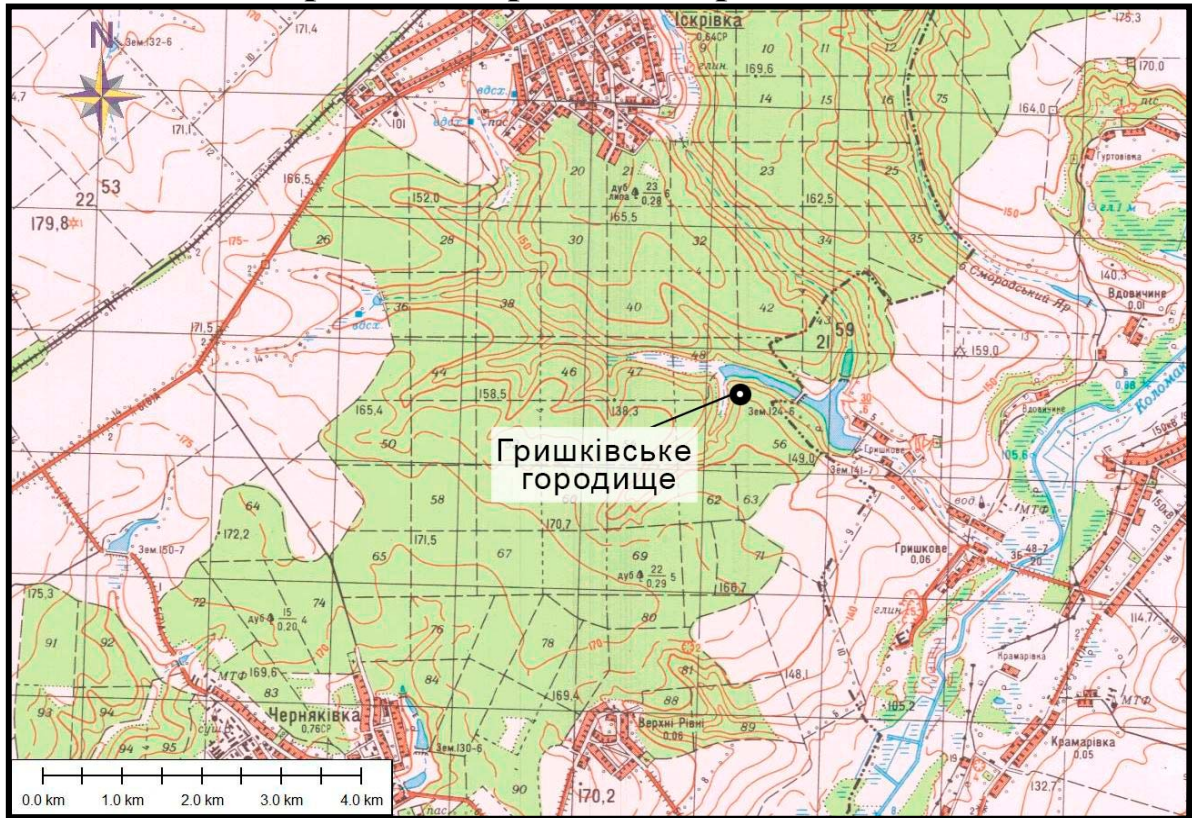
Михайло Коваленко

Старший науковий співробітник КЗ «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради, кандидат історичних наук

Анатолій Гейко

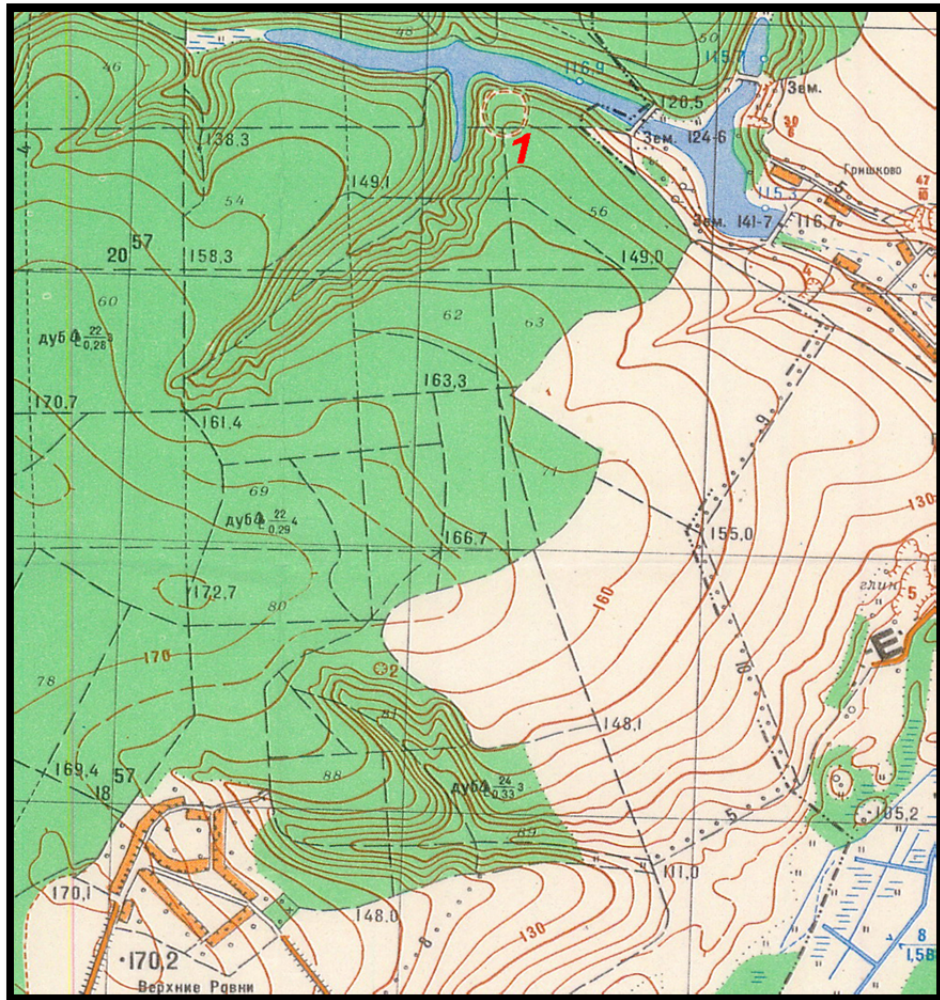
Ілюстрації до короткої історичної довідки

1. Загальна схема розміщення Гришківського городища.

Основа карта: М-36-83-В (Чутове). М 1:50 000. Полтавська обл. Стан місцевості на 2003 р. Видання 2007 р.

2. Схема розміщення Гришківського городища.

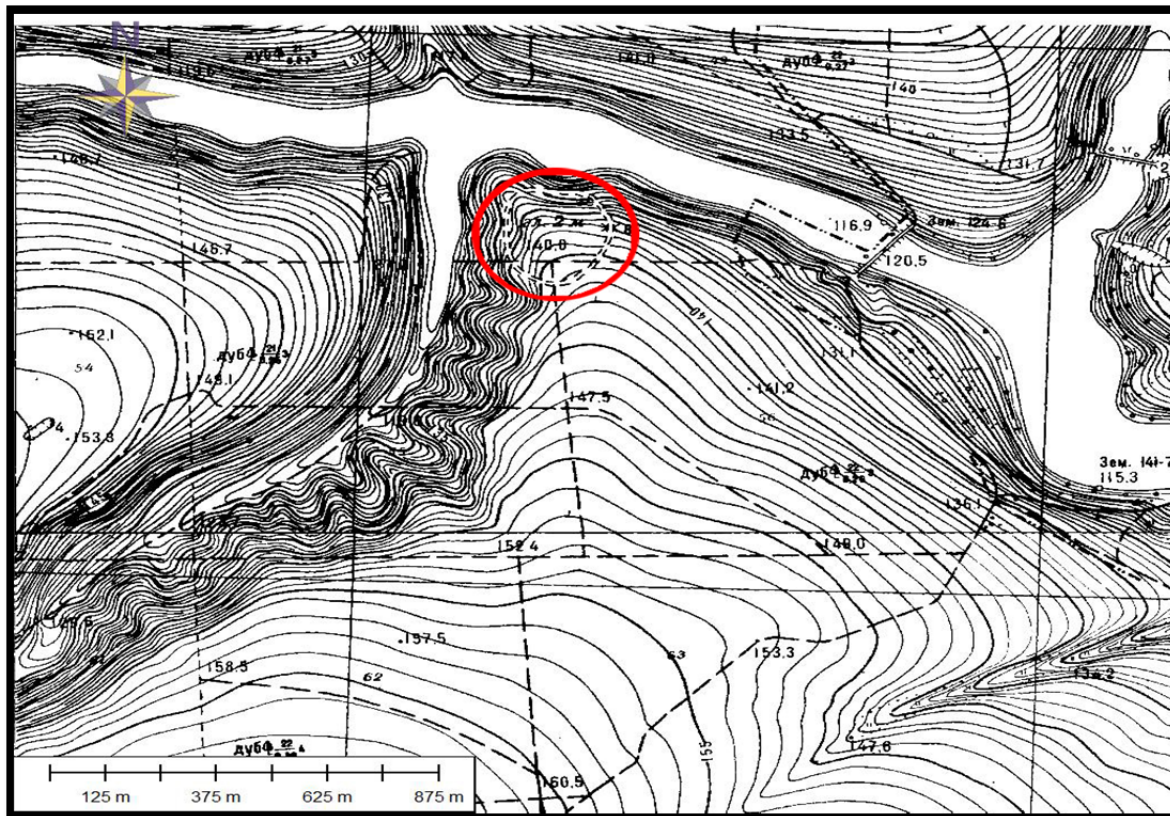
Основа карта: М-36-83-В-6 (Искровка). М 1:25 000. Украина. Харьковская и Полтавская области. Сост. местности на 1992 г. Издание 1994 г.

3. План-розміщення Гришківського городища на космознімку.

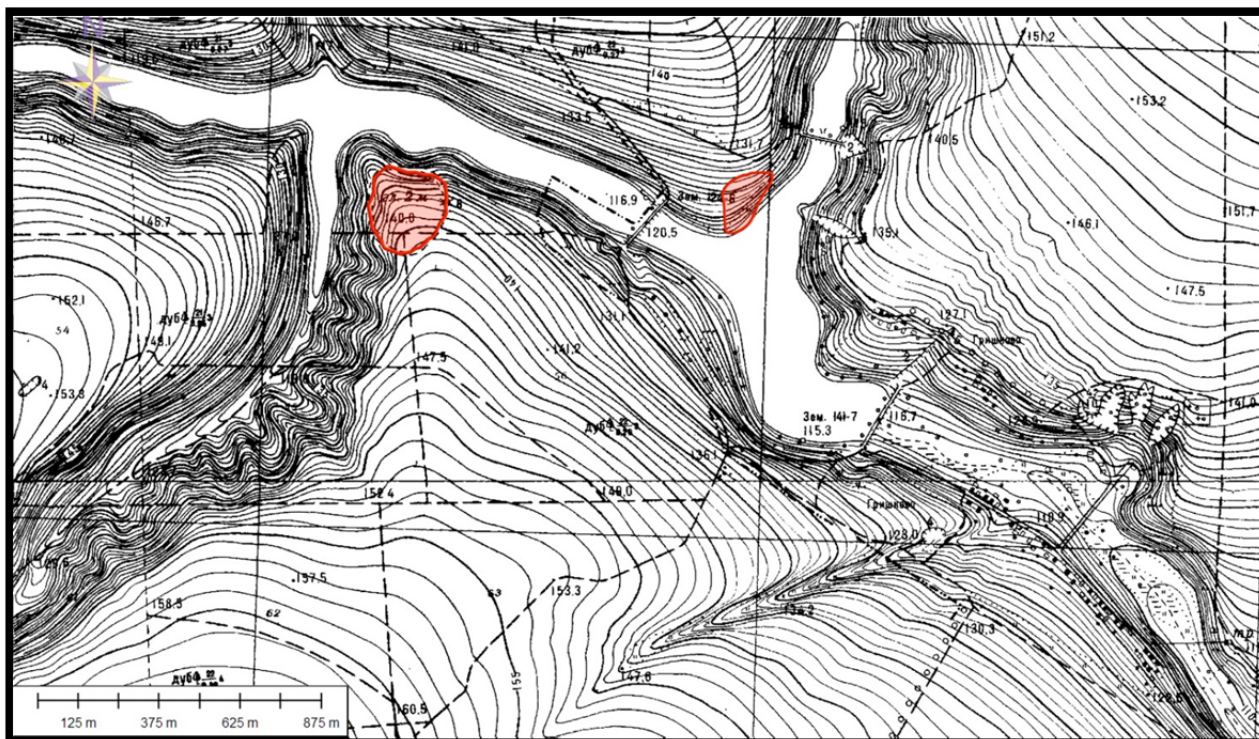
Джерело – портал геоданих Bing.

4. Схема розміщення Гришківського городища.

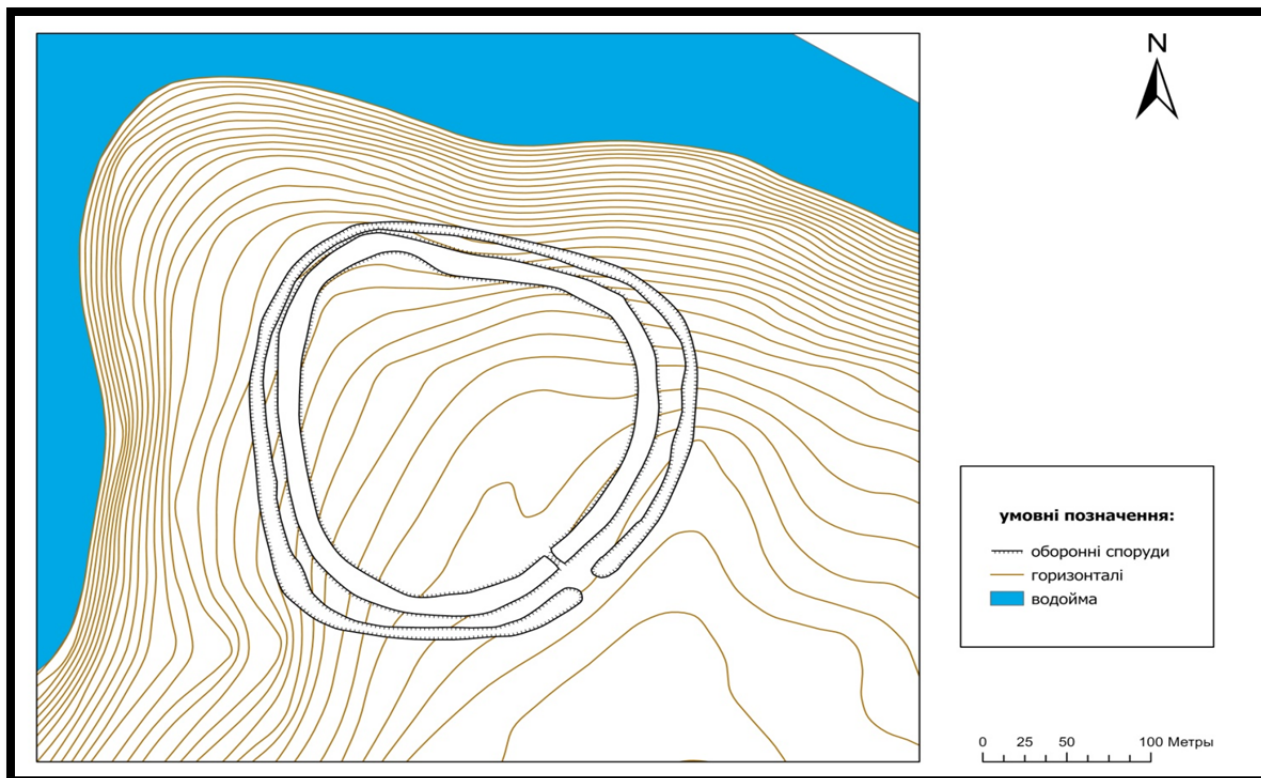
Основа карта: Х-41-66-А-6-2 М 1:10 000. Сост. по мат-лам съёмки 1954 г. Обновл. в 1977 г. Генеральный штаб. Изд. 1975.

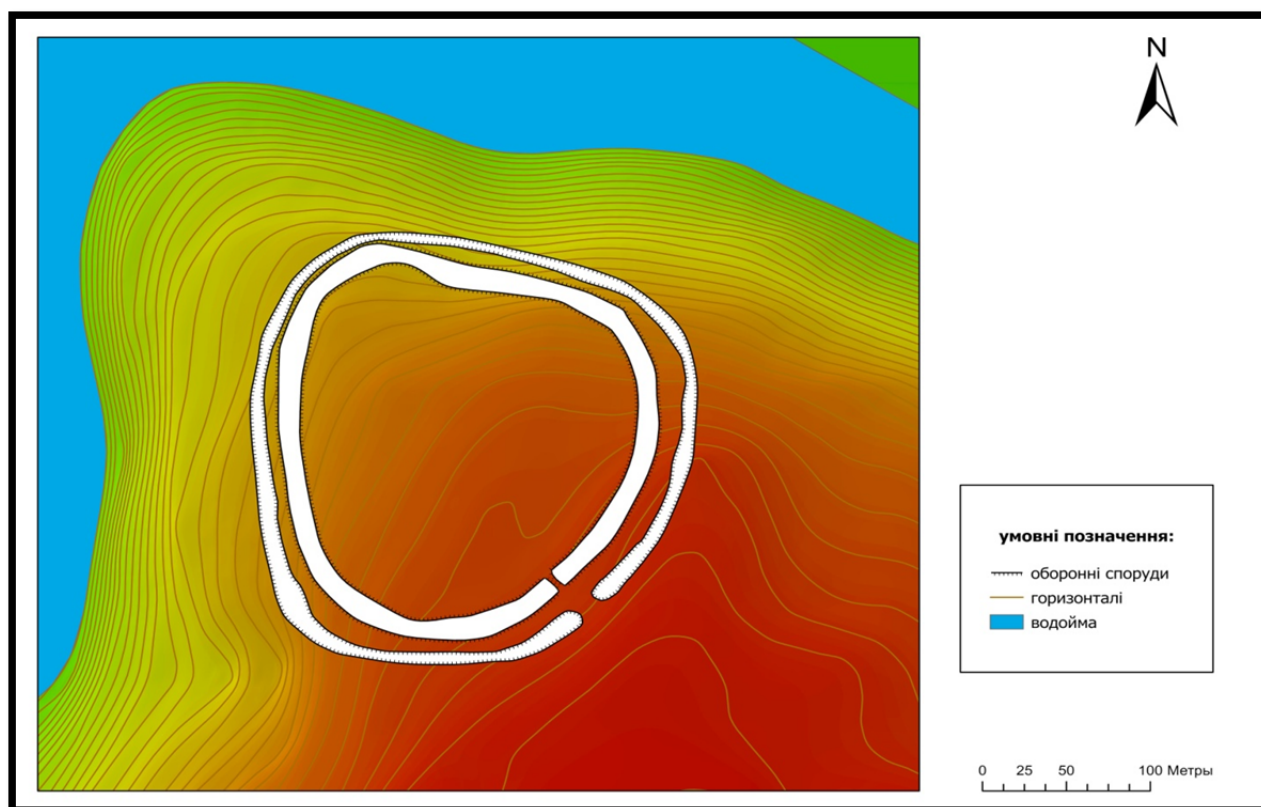
5. Схема розміщення Гришківського городища (1) та селища скіфського часу (2).

Основа карта: Х-41-66-А-6-2 М 1:10 000. Сост. по мат-лам съёмки 1954 г. Обновл. в 1977 г. Генеральный штаб. Изд. 1975.

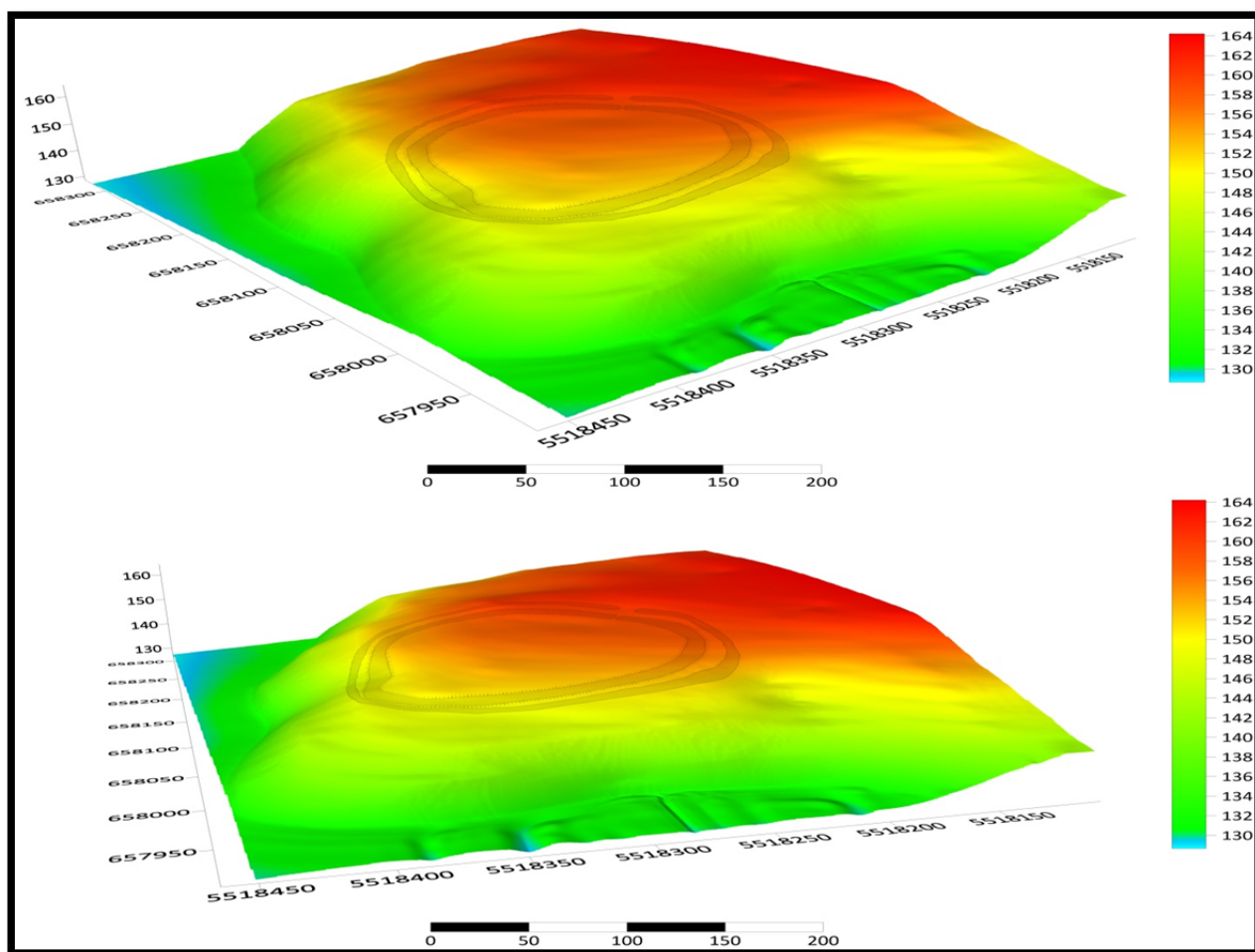
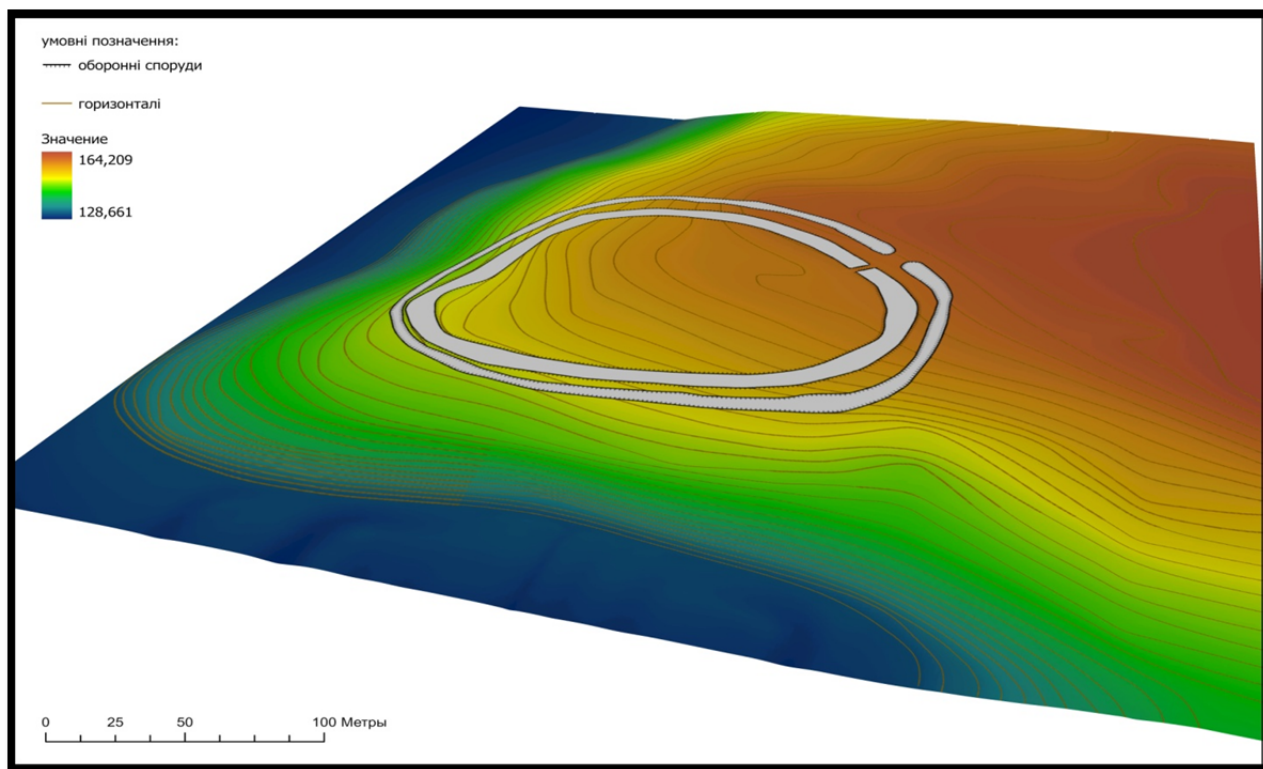

6. Гришківське городище, детальний план.
(обробка О.В. Короті, 2023 р.).

7. План Гришківського городища на кольоровій мапі висот.
(обробка О.В. Короті, 2023 р.).

8-9. Гришківське городище. Кольорові мапи висот території городища.
 (обробка О.В. Короті, 2023 р.).

10. Гришківське городище. Обстеження пам'ятки у 2013 році Г.Є. Свистуном, О.Б. Супруненьком та В.В. Шерстюком.

11. Гришківське городище. Знахідки уламків посуду. Дніпровська Лівобережна археологічна експедиція ІМК АН СРСР під керівництвом І.І. Ляпушкіна. 1945 р.

12. Гришківське городище. Вигляд на укріплення з півдня.
(Фото з квадрокоптера, 2023 р.)

13. Гришківське городище. В'їзд на майданчик укріплення.
Фото з південного-сходу. Листопад 2023 р.

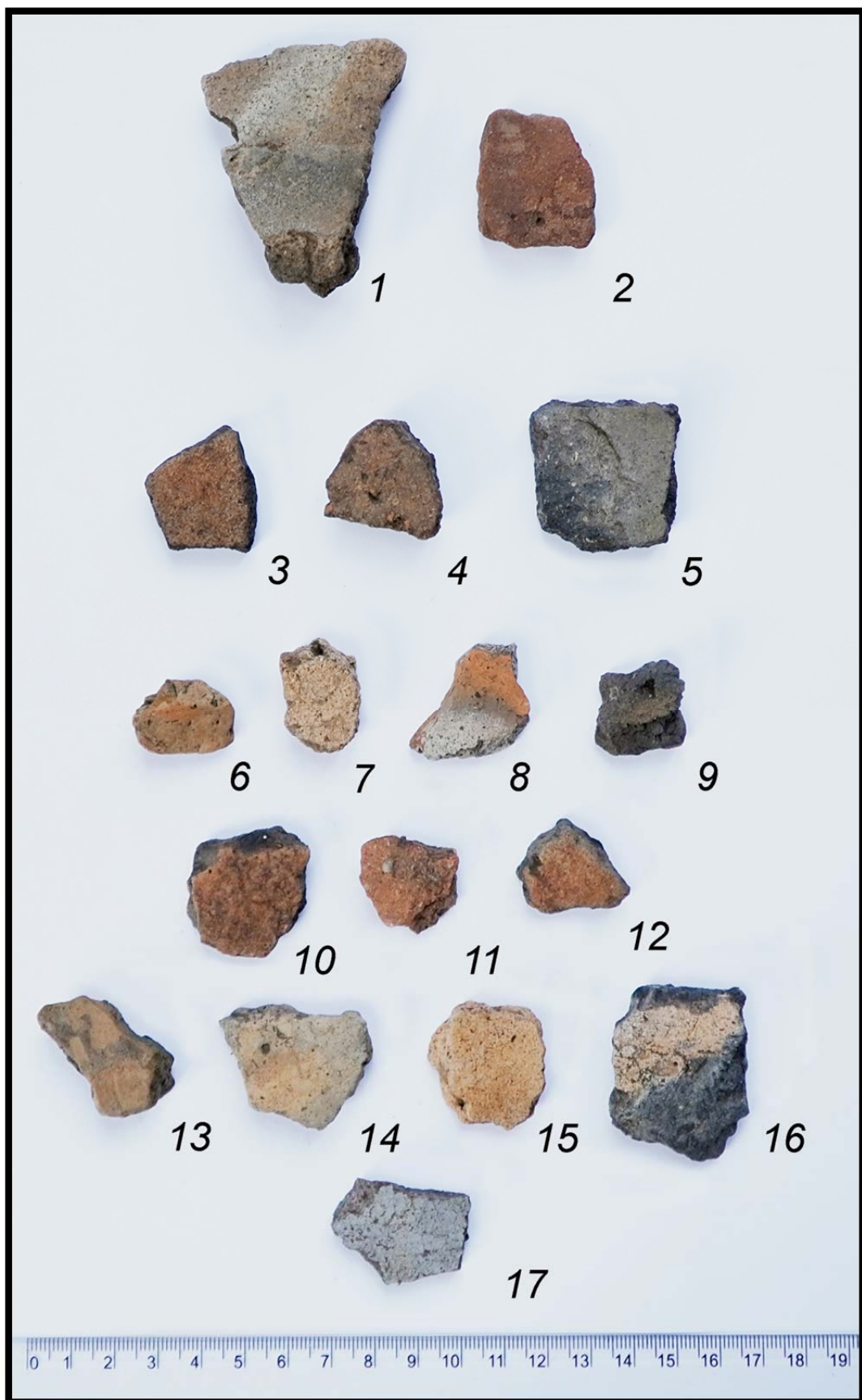

14. Гришківське городище. Вид з валу на північну частину укріплення.
Фото з півдня. Листопад 2023 р.

15. Гришківське городище. Північна ділянка валу.
Вид із заходу. Листопад 2023 р.

16. Гришківське городище та селище скіфського часу. Окремі знахідки уламків посуду. Городище (1, 2), селище (3-17), скіфський час (1-16), черняхівська культура (17). Листопад 2023 р.

АКТ
технічного стану об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини
(необхідне підкреслити)

№ 1

від «21» листопада 2023 р.

Гришківське городище, скіфський час (VII-IV ст. до. н.е.)

(найменування об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини)

археологічний

(вид/види об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини)

пам'ятка археології місцевого значення

(категорія об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини)

Рішення виконкому Харківської обласної Ради депутатів трудящих від 25 січня 1972 року, № 61

Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України № 2088 від 03.09.2020 р.

(номер і дата рішення про взяття на облік)

4800-Ха

(існуючий охоронний номер (за наявності))

Ми, що нижче підписалися, представники Комунального закладу «Центр охорони та досліджень пам'яток археології» Полтавської обласної ради, завідуючий відділом Центру М.В. Коваленко та молодший науковий співробітник Центру Філонченко В.В., заступник селищного голови з питань економічного, соціального і культурного розвитку Чутівської територіальної громади Полтавського району Полтавської області Криворучко Н.П., Голова Чутівської ТГ Полтавського району Полтавської області Корольов М.П., представник постійного землекористувача директор філії «Полтавське лісове господарство» ДП «Ліси України» Холодний О.А., склали цей Акт про те, що цього числа нами проведено огляд технічного стану пам'ятки культурної спадщини – Гришківське городище, скіфський час (VII-IV ст. до. н.е.) біля с. Верхні Рівні, яке знаходиться на території Чутівської селищної територіальної громади, між селами Верхні Рівні, Черняківка Чутівської селищної територіальної громади та с. Іскрівка Скороходівської селищної територіальної громади Чутівської ТГ Полтавського району Полтавської області.

У результаті огляду пам'ятки встановлено:

Гришківське городище скіфського часу розташоване на території Чутівської селищної територіальної громади, знаходиться на землях ДП «Полтавський лісгосп» у лісовому масиві між с. Іскрівка Скороходівської селищної територіальної громади й селами Верхні Рівні та Черняківка Чутівської селищної територіальної громади, за 2,7 км на північ від с. Верхні Рівні Полтавської області та за 1,4 км на північний захід від сучасної околиці с. Гришкове Харківської області.

У науковій літературі вказане городище прив'язане до с. Гришкове, що знаходиться в межах Коломацької територіальної громади Богодухівського району (кол. територія Резуненківської сільської ради Валківського району) Харківської області, хоча зазначений об'єкт археології знаходиться в межах Чутівської селищної територіальної громади Полтавського району Полтавської області, на межі з Харківською областю.

Гришківське городище розташоване на вододільному плато річок Ковалівка (ліва притока р. Мерли) і Коломак, що є лівими допливами р. Ворскли лівобережного басейну р. Дніпро, та на мисі правого боку балки безіменного запрудженого струмка, який перерізає корінний берег і є правим притоком р. Коломак. Городище є лісовим і станом на сьогодні знаходиться на території лісового заказника «Іскрівський».

На сьогодні площа пам'ятки окреслена в межах близько 2,19 га, розміри пам'ятки становлять 125 м (із заходу на схід) x 175 м (з півночі на південь).

ТЕХНІЧНИЙ СТАН ОБ'ЄКТА (ПАМ'ЯТКИ) КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ:

1. Загальний стан об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини: добрий.

Стан збереження.

Стан збереженості Гришківського городища скіфського часу можна оцінити як добрий. Городище є лісовим, знаходиться на землях ДП «Полтавський лісгосп» у лісовому масиві заказника «Іскрівський». На сьогоднішній день площа городища задернована та заліснена. Пам'ятка не потребує невідкладних заходів по збереженню, оскільки господарська чи інша руйнівна діяльність на її території не проводиться.

На сьогодні в ряді місць південної частини укріплення є залишки оборонних споруд Другої світової війни. Зафіксовано грабіжницький шурф (довжиною 2x2 м і глибиною в 1,5 м) який закладений перед в'їздом в городище і зачіпає частину рову. В відвалах шурфа було знайдено фрагмент кераміки скіфського часу. У центральній частині пам'ятки присутні невеликі грабіжницькі розкопи. В північній частині городища помітний зсув ґрунту в наслідок підмивання корінного берега водоймою. На сьогоднішній день площа городища задернована та заліснена.

(детальний опис вигляду, стан збереження окремих частин)

2. Відомості про реставраційні та інші роботи, які були проведені на об'єкті (пам'ятці) культурної спадщини (за наявності).

Зазначене городище було виявлене М.Я. Рудинським у 1924 році, коли він обстежував поселення та могильник черняхівської культури і проводив обстеження навколишніх об'єктів археології на території сучасної Чутівської селищної ради, поряд із с. Кантемирівка. Дослідник установив, що згадане поселення знаходиться на території Полтавщини «у скарбовій лісовій дачі (кол. власність Дурново) на межі з Харківщиною». Він подав досить детальний опис

пам'ятки, здійснив шурфування валу та заклав шурф на самому майданчику городища. М.Я. Рудинський встановив, що городище має розміри 175 м (по лінії північ-південь) на 125 м (по лінії схід-захід). Згідно з цими даними можна визначити площу пам'ятки, яка становить 2,19 га.

У середині 20-х років XX ст. ряд укріплень обстежив М.К. Фукс. Хоча його роботи мали розвідувальний характер, проте у своїй узагальнювальній статті він уперше спробував систематизувати матеріали про городища скіфської епохи в басейні Сіверського Дінця та Ворскли, дав їм коротку топографічну характеристику та порівняв особливості зовнішніх ознак оборонних споруд. Також він згадував, що Гришківське городище уперше дослідив і визнав за скіфське М.Я. Рудинський.

Наступного разу Гришківське городище скіфського часу обстежувалося Дніпровською Лівобережною експедицією ІМК АН СРСР у 1945 році під керівництвом І.І. Ляпушкіна.

Ученим складений науковий опис городища, який потрапив до списку городищ раннього залізного віку, укладеного археологом і опублікованого ним у 1961 році. У своїй монографії вчений подав топографію розміщення пам'ятки, вказав її розміри (160 x 120 м) та площу (1,92 га).

У дослідженнях 1945 року взяла участь завідувачка відділу археології тодішнього Полтавського державного історико-краєзнавчого музею Г.О. Сидоренко. У Науковому архіві музею зберігається звіт про дослідження Гришківського городища, під її авторством. З нього дізнаємося, що розвідкові роботи у басейні р. Коломак проводилися у вересні – жовтні 1945 року. У звіті зберігся опис та схематичний план пам'ятки.

Згадували у своїх працях про Гришківське городище й інші дослідники. Наприклад, Г.Т. Ковпаненко у монографії «Племена скіфського часу на Ворсклі» подала площу городища уже як таку, що становить 4,8 га.

Згідно з рішенням виконавчого комітету Харківської обласної Ради депутатів трудящих від 25 січня 1972 р. № 61 Гришківське городище є пам'яткою археології місцевого значення.

У 1976-1977 роках досліджувалось об'єднаним загonom Харківського державного університету і Харківським товариством охорони пам'яток історії та культури під керівництвом В.Е. Радзівської та Б.А. Шрамка. У розвідкових обстеженнях городища разом з археологами брав участь місцевий учитель і краєзнавець О.А. Шинкаренко. В їхньому науковому звіті подано таку інформацію про городище: «Це невелике (площа близько 2 га) городище скіфського часу чудово збереглося, так як повністю розташоване в лісі. Воно займає невеликий мис між двома водоймами. Вхід з напольної сторони захищений, крім основного, ще додатковим валом. На самому городищі чітко виражений великий вал і глибокий рів (4-5 м) перед ним, який видно лише зі сторони плато. З інших сторін городище було, мабуть, захищене лише дерев'яними стінами без земляного валу, але схил тут був посилений шляхом зрізу ґрунту уступом. Поверхня городища задернована і підйомного матеріалу

тут немає. Однак у зруйнованій частині валу з лівого боку від входу на городище О.А. Шинкаренко знаходив кераміку скіфської доби та намистини». Експедицією було знято план та профіль оборонних споруд, проведено шурфування культурного шару.

У травні 2008 року пам'ятку обстежували старший науковий співробітник Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному А.В. Гейко та старший науковий співробітник музею-заповідника А.С. Макаренка в с. Ковалівка С.В. Сапегін. Дослідження дало змогу отримати додаткові відомості про топографію Гришківського городища, характер його укріпленої лінії, площу, стан збереження.

У 2013 році городище вивчалось співробітниками КЗ «ЦОДПА» Полтавської обласної ради О.Б. Супруненьком і В.В. Шерстюком та провідним науковим співробітником відділу пам'яток археології КЗ «Харківський науково-методичний центр охорони культурної спадщини» Харківської обласної ради Г.Є. Свистуном. У результаті спільних обстежень було підтверджено, що пам'ятка знаходиться в межах Полтавської області, а тому облікова документація і в цьому плані потребує оновлення.

У своїх наукових публікаціях приділяли увагу городищу ще ряд дослідників, а саме: А.А. Моруженко, О.О. Білинський, О.О. Крютченко.

У листопаді 2022 року в ході проведення інвентаризації об'єктів археологічної спадщини пам'ятку оглядали працівники КЗ «ЦОДПА» Полтавської обласної ради М.В. Коваленко та В.В. Філонченко. Було здійснено GPS-фіксацію координат укріплень городища, локалізовано його розташування та зроблено фотофіксацію.

(дата здійснення, проектна та підрядна організації, характер проведених робіт)

4. Стан території об'єкта (пам'ятки) культурної спадщини. У цілому стан збереженості Гришківського городища скіфського часу на сьогоднішній день добрий.

(площа, благоустрій, озеленення, огорожа, тощо)

3. Додатки. Плани, фото загального вигляду (2022 р.).

(матеріали фотофіксації)

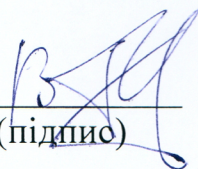
Завідуючий відділом
Комунального закладу
«Центр охорони та
досліджень пам'яток
археології» Полтавської
обласної ради

(підпис)

Коваленко М. В.
(П.І.Б.)

Молодий науковий
співробітник
Комунального закладу
«Центр охорони та
досліджень пам'яток
археології» Полтавської
обласної ради

(підпис)

Філонченко В. В.
(П.І.Б.)

Заступник селищного
голови з питань
економічного,
соціального і
культурного розвитку,
Чутівської
територіальної громади
Полтавського району
Полтавської області

(підпис)

Криворучко Н. П.
(П.І.Б.)

Голова Чутівської ТГ
Полтавського району
Полтавської області

(підпис)

Корольов М. П.
(П.І.Б.)

Директор філії
«Полтавське лісове
господарство» ДП «Ліси
України»

(підпис)

Холодний О. А.
(П.І.Б.)

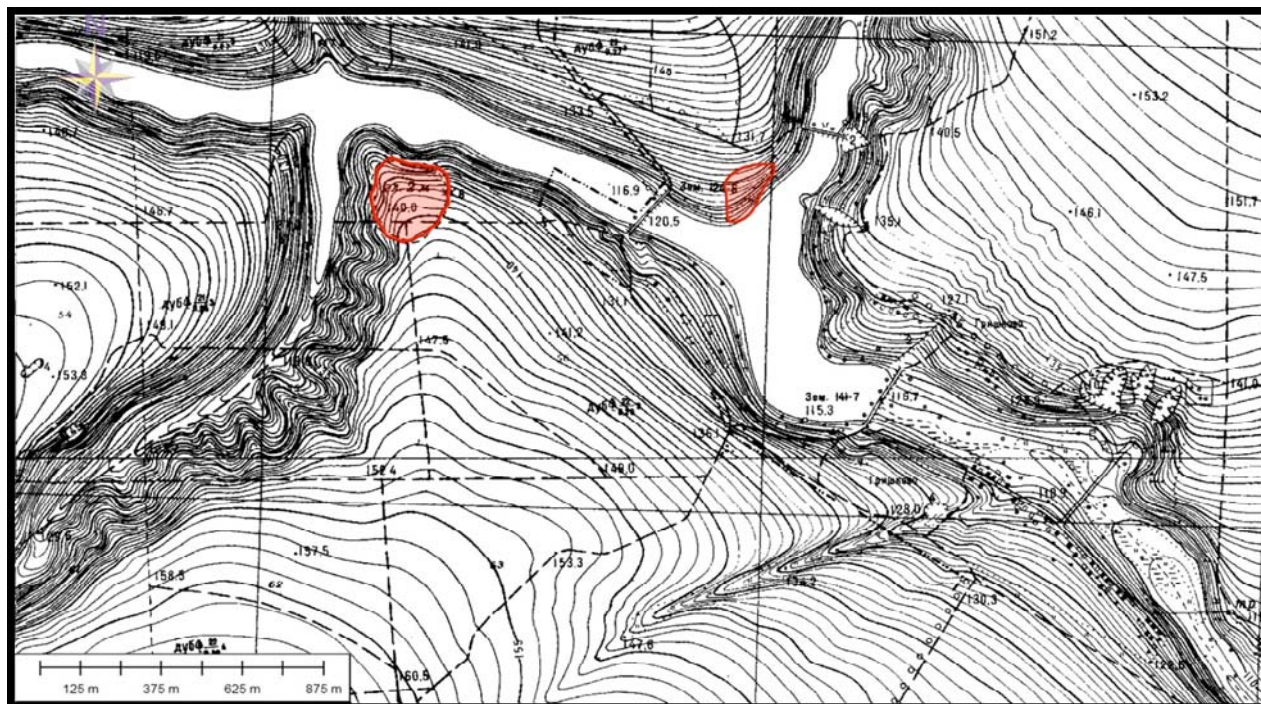

Загальна схема розміщення Гришківського городища.
Основа карта: М-36-83-В (Чутове). М 1:50 000. 2007 р.

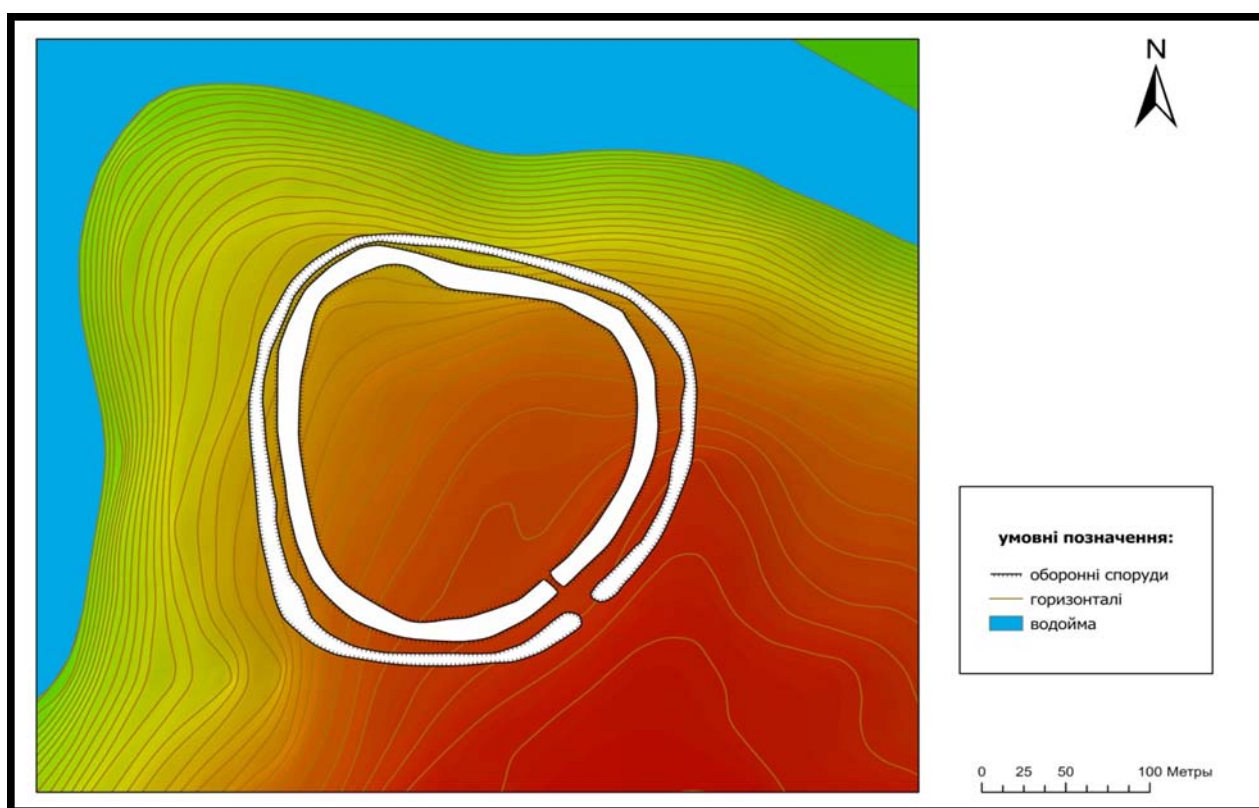
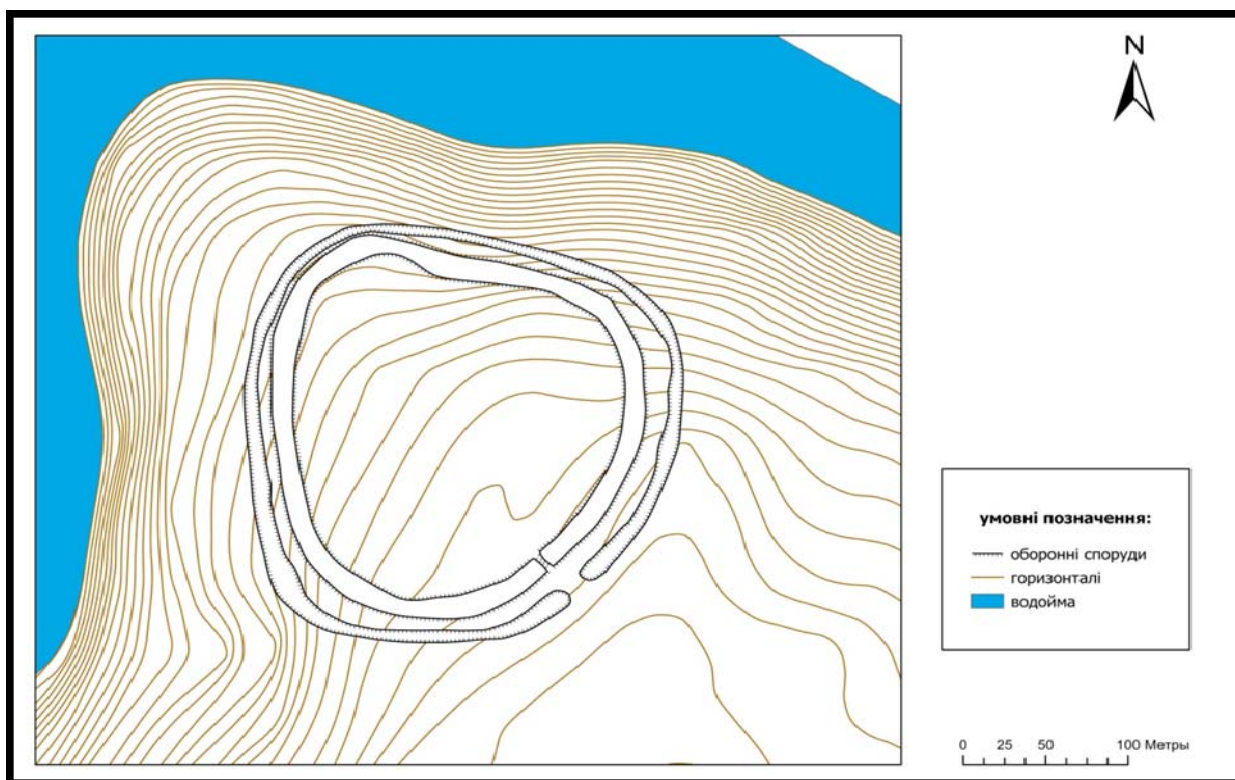

Схема розміщення Гришківського городища (1) та селища скіфського часу (2).

Основа карта: Х-41-66-А-6-2 М 1:10 000. Сост. По мат-лам съемки 1954 г. Обновл. В 1977 г. Генеральный штаб. Изд. 1975.

Гришківське городище. Детальні плани.
(обробка О.В. Короті, 2023 р.).

Гришківське городище. Вигляд на укріплення з півдня.
(Фото з квадрокоптера, 2022 р.)

Гришківське городище. Вхід в Городище. Фото з південного-сходу.
Листопад 2022 р.

Гришківське городище. Вид з валу на північну частину укріплення.
Фото з півдня. Листопад 2022 р.

Гришківське городище. Північний вал. Вид із заходу.
Листопад 2022 р.

Акт стану збереження

21.11.2023 р.
(дата)

№ 4

Найменування об'єкта Гришківське городище, скіфський час (VII-IV ст. до. н.е.) територія Чутівської селищної територіальної громади, між селами Верхні Рівні, Черняківка Чутівської селищної територіальної громади та с. Іскрівка Скороходівської селищної територіальної громади.

Загальний стан

☒ добрий

☐ задовільний

☐ незадовільний

☐ аварійний

Стислий опис стану

Городище знаходиться на території Чутівської селищної територіальної громади, знаходиться на землях ДП «Полтавський лісгосп» у лісовому масиві між с. Іскрівка Скороходівської селищної територіальної громади й селами Верхні Рівні та Черняківка Чутівської селищної територіальної громади, за 2,7 км на північ від с. Верхні Рівні Полтавської області та за 1,4 км на північний захід від сучасної околиці с. Гришкове Харківської області.

У науковій літературі вказане городище прив'язане до с. Гришкове, що знаходиться в межах Коломацької територіальної громади Богодухівського району (кол. територія Резуненківської сільської ради Валківського району) Харківської області, хоча зазначений об'єкт археології знаходиться в межах Чутівської селищної територіальної громади Полтавського району Полтавської області, на межі з Харківською областю.

Гришківське городище розташоване на вододільному плато річок Ковалівка (ліва притока р. Мерли) і Коломак, що є лівими допливами р. Ворскли лівобережного басейну р. Дніпро, та на мисі правого боку балки безіменного запрудженого струмка, який перерізає корінний берег і є правим притоком р. Коломак. Городище є лісовим і станом на сьогодні знаходиться на території лісового заказника «Іскрівський».

У листопаді 2022 року в ході проведення інвентаризації об'єктів археологічної спадщини пам'ятку оглядали працівники КЗ «ЦОДПА» Полтавської обласної ради М.В. Коваленко та В.В. Філонченко. Було здійснено GPS-фіксацію координат укріплень городища, локалізовано його розташування та зроблено фотофіксацію.

На сьогодні площа пам'ятки окреслена в межах близько 2,19 га, розміри пам'ятки становлять 125 м (із заходу на схід) x 175 м (з півночі на південь).

Стан збереженості Гришківського городища скіфського часу можна оцінити як добрий.

Городище є лісовим, знаходиться на землях ДП «Полтавський лісгосп» у лісовому масиві заказника «Іскрівський». На сьогоднішній день площа городища задернована та заліснена. Пам'ятка не потребує невідкладних заходів по збереженню, оскільки господарська чи інша руйнівна діяльність на її території не проводиться.

Збереження автентичності об'єкта:

☒ повністю

☐ частково втрачений

☐ 1 % - 20 % втрат

☐ 21 % - 50 % втрат

☐ 51 % - 80 % втрат

☐ 81 % - 99 % втрат

☐ повністю втрачений

Опис перебудов, втрат та історичних нашарувань

У ряді місць південної частини укріплення є залишки оборонних споруд Другої світової війни. Зафіксовано грабіжницький шурф (довжиною 2x2 м і глибиною в 1,5 м) який закладений перед в'їздом в городище і зачіпає частину рову. В відвалах шурфа було знайдено фрагмент кераміки скіфського часу. У центральній частині пам'ятки присутні невеликі грабіжницькі розкопи. В північній частині городища помітний зсув ґрунту внаслідок підмивання корінного берега водоймою.

Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання на території об'єкта

Відсутні

Інформація про геологічні дослідження (за наявності)
Відсутні

Підписи

М.В. Коваленко

В.В. Філонченко

Дата складання

21.10.2022 р.

ВИЩА АТЕСТАЦІЙНА КОМІСІЯ УКРАЇНИ

ДИПЛОМ КАНДИДАТА НАУК

ДК №055336

видано

Гейку
Анатолію Володимировичу

Рішення президії Вищої
атестаційної комісії України
від 14 жовтня 2009 року
(протокол № 10-06/4)

м. Київ

ВИЩА АТЕСТАЦІЙНА КОМІСІЯ УКРАЇНИ

Рішенням спеціалізованої вченої ради
Інституту археології НАН України

на підставі прилюдного захисту дисертації

Гейку
Анатолію Володимировичу

присуджено науковий ступінь

КАНДИДАТА
історичних наук
зі спеціальності
археологія

Голова
спеціалізованої вченої ради

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

ДК №055336

